

11/3,50

INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO UNIVERZE V LJUBLJANI
Ljubljana, Aškerčeva 12

MLADINSKI RAZISKOVALNI SOCIALNO-GEOGRAFSKI TABOR Z MEDNA-
RODNO UDELEŽBO

POMURJE 6
DOBROVNIK 1977

SOCIALNO-GEOGRAFSKO PROUČEVANJE NARODNOSTNO MEŠANEGA OZEMLJA

Redakcija: Metka ŠPES, asistent

Ljubljana, avgust 1977

MLADINSKI RAZISKOVALNI SOCIALNO GEOGRAFSKI TABOR Z MED-
NARODNO UDELEŽBO

POMURJE 6 - DOBROVNIK, 11 - 19. julij 1977

Organizator: Republiški koordinacijski odbor gibanje
"Znanost mladini", Ljubljana

Strokovni organizator: Inštitut za geografijo Univerze
v Ljubljani

Strokovni vodja: prof. dr. Vladimir Klemenčič
Tehnični vodja: Metka Špes, asistent

Mentorja: Janja Miklavc, asistent, Inštitut za geografijo
Univerze v Ljubljani

Metka Špes, asistent, Inštitut za geografijo
Univerze v Ljubljani

Sedež tabora: Osnovna šola, Dobrovnik

I. UVOD

Mladinski raziskovalni socialno geografski tabor, tokrat že šestič v Pomurju, je potekal med 11 - 19. julijem 1977. Namen letošnjega raziskovalnega dela je bil: proučiti socialne in ekonomske razmere v naselju Dobrovnik s posebnim poudarkom na ugotavljanju položaja in odnosov med slovensko in madžarsko narodnostjo. Dobrovnik je primer naselja, ki je že v preteklosti opravljal mnoge centralne funkcije za ta del Prekmurja, vendar pa je v zadnjih letih čutili stagniranje, staranje prebivalstva ter odseljevanje mlajše delovne sile, saj naselje še vedno ostaja čisto agrarno, moderno kmetijstvo pa še vedno pesti historično pogojena zemljiška razdelitev. Poleg tega je del mladih raziskovalcev posvetil posebno pozornost še tovarni obutve "Planika" v Turnišču, njen vpliv na agrarno zaledje ter na spremembe, ki jih je tovarna prinesla v Turnišče.

Skupino mladih raziskovalcev je sestavljalo 23 dijakov srednjih šol, od tega: 4 iz Gimnazije za Slovence iz Celovca, 1 študentka geografije iz Gradca, 3 iz Znanstvenega liceja France Prešeren iz Trsta, 1 iz Gimnazije, Koper, 2 iz Gimnazije, Celje, 2 iz I. Gimnazije, Ljubljana, 3 iz I. Gimnazije, Maribor, 2 iz Gimnazije Kamnik, 1 iz Gimnazije, Murska Sobota, 2 iz Upravno-administrativne šole, Slovenj Gradec, 1 iz Ekonomske srednje šole, Murska Sobota, 1 iz Osnovne šole Dobrovnik, in 1 iz Srednje medicinske šole, Murska Sobota. Izredno dragocena je bila pomoč domačih udeležencev tabora, posebno pri anketiranju gospodinjstev, kjer večina članov družine razume in govori samo madžarsko.

Za uvod so udeleženci tabora poslušali troje predavanj:

- prof. dr. Vladimir Klemenčič: Problematika nacionalno mešanih ozemelj, s posebnim ozirom na nacionalno mešano ozemlje v Prekmurju
- dr. Karel Šiško: O politoloških aspektih narodnih manjšin

(na splošno) in s posebnim ozirom na položaj Slovencev v Italiji

- Teodor Domej: Položaj Slovencev na Koroškem.

Za udeležence tabora je bil zelo zanimiv in koristen razgovor s predstavnikom madžarske narodnosti - to je predsednikom Občinskega sodišča v Lendavi tov. Hajošem, ki je predstavil pravne vidike položaja madžarskih narodnosti; ravnateljica Osnovne šole v Dobrovniku pa je dijakom razložila kako izgleda pouk v dvojezični šoli.

Poldnevna ekskurzija, ki jo je vodil prof. Bela Sever iz Murske Sobotice je mladim omogočila, da so podrobneje spoznali, ta za večino, do tedaj, še neznani del Slovenije.

Sledilo je terensko delo in kartiranje izrabe zemlje, vrste hiš, anketiranje gospodinjstev (opravili smo okoli 300 anket), zbiranje podatkov na krajevnem uradu v Dobrovniku, ter anketiranje delavcev v tovarni obutve "Planika" v Turnišču in izpisovanje podatkov o delovni sili.

Zadnje tri dni smo posvetili analizi zbranih podatkov, risanju kart, diagramov, grafikonov in sestavljanju poročil. Prav pri pisanju poročil so mladi raziskovalci pokazali veliko delavnosti, svežih idej in samoinciative.

Na zaključnem seminarju je bilo okoli 50 gostov, predvsem družbeno-političnih delavcev iz obeh pomurskih občin in precej domačinov, ki so se najbolj živo zanimali za rezultate naših raziskav, saj so prav ti ves čas sodelovali z nami, nam pomagali in omogočili, da smo obilico dela opravili v najkrajšem možnem času. Dijaki so poročali o opravljenem delu, o rezultatih dela posameznih skupin, predstavili so karte in diagrame. Povzetek vsakega poročila so prebrali tudi v madžarščini.

Poleg strokovnega dela so imeli udeleženci tabora še dovolj časa za družbeno življenje za srečanje z mladinci iz Dobrovnika, z njimi so igrali tudi nogometno tekmo, za ples in prebiranje knjig, ki so si jih izposojali iz šolske knjižnice ali pa strokovno literaturo, ki smo jo pripeljali s seboj.

Špes Metka, asistent

1.) Geografski oris Dobrovnika

Član skupine: Zgubič Bojan, I. Gimnazija, Maribor

Dobrovnik leži v Pomurju, ki je najsevernejša jugoslovanska pokrajina odmaknjena od glavnih prometnih poti in oddaljena od velikih industrijskih središč. Pomurje združuje nižinski svet ob Muri, severni del Slovenskih goric in gozdno Goričko..

Upravno politično delimo Pomurje na štiri občine: Murska Sobota (64.000 preb.), Gornja Radgona (25.000 preb.), Ljutomer (18,500 preb.) in Lendava (27.000 preb.). Na celotnem območju živi okoli 130.000 ljudi. V lendavski občini je vas Dobrovnik, ki leži v SV delu POMURSKE NIŽINE med večjimi gozdovi, ki uspevajo v močvirskem svetu (med Dobrovnikom, Lendavo in Črenšovci). Dobrovnik leži tik madžarske meje na narodno mešanem ozemlju oddaljen od nje le 2 km v vzhodno smer. Severno od Dobrovnika se prične svet rahlo dvigati v Goričko. Dobrovnik je prvič omenjen leta 1270 in so ga poimenovali po drevesu dob. Pozneje se je Dobrovnik razvil v trg in ga prvič omenjajo leta 1389. V času turških vpadov v 16. stol. je bil trg.

Najstarejše prazgodovinske in antične najdbe so gomilna gradbišča v Ščavniški dolini DOKLEŽOVJU, BRATONCIH, med Turniščem in Dobrovnikom ter pri Lendavi.

V okolici Dobrovnika so štiri skupine gomil to so kopasta grobiščakjer so remanizirani domačini pokopali svoje mrtve. Najdbe kažejo na predslovansko poselitev tega območja.

1955 leta se je Pokrajinski muzej v Murski Soboti lotil raziskave gomil. Raziskovanih je bilo 5 gomil. V gomilah so našli žgane grobove na nekdanjih tleh in kurišča, kjer so sežigali mrtve. Največji del izdelkov v grobovih je iz keramike in so izdelani prostorno in iz neprimerne gline. Tipološki in časovni

pregled najdb kaže, da izvirajo doslej znani predmeti iz gomil pri Dobrovniku iz druge polovice 1. in prve polovice 2. stol. našega štetja.

Tipično za to pokrajino je ljudsko stavbarstvo. Goecejski način gradnje, ki se izraža predvsem v številnih figuralnih lesenih zvonikih in v gradnji tipičnih prekmurskih hiš. To so nizke lesene zgradbe ometane z ilovico in pokrite s slamo iz ižetih snopov. Teh hiš je danes zelo malo. V Dobrovniku se je ohranilo še nekaj primerov, Dobrovnik leži namreč v mrtvem kotu in zato še posebej izokiran od ostale dežele.

Arhitektonske prvine teh tipičnih panonskih domačij so uporabili v letoviškem naselju v Moravskih toplicah.

V zaselkih na južnih pobočjih Goriškega od Bogojine do Dobrovnika so ohranjene značilne vinske kleti; v katerih stiskajo grozdje in delno hranijo vino. Te kleti so se obnovile tukaj zaradi nerazvitosti Dobrovnika. Ostale lepe primere najdemo na Ovsišču pri Bukovici v Sovjaku, pri Vidmu ob Ščavnici ter v okolici Bukovnice.

V preteklosti je bila v Dobrovniku razvita platnarska obrt, ki so jo do pred nekaj leti gojili še v Bukovici.

Severno od vasi Dobrovnik je umetno Bukovniško jezero, ki je nastalo leta 1949 z namenom, da lovi visoke vode Bukovnice. Prvotno so tukaj nameravali urediti počitniško naselje, jezero pa naj bi služilo tudi namakanju polj. Do sedaj pa je bil zgrajen le gozdarski dom. Obširni hrastovi gozdovi so primerni za gobarjenje in piknike, jezero pa za ribolov in kopanje. Jezero je perspektivno, toda le ob večji skrbi in higijeni.

V Pomurski nižini so odkrili nahajališča nafte in pri iskanju le-te so odkrili termalne vode tudi v Dobrovniku, Filovcih,

Beltincih in drugod. Vendar je širša uporaba termalnih voda zaenkrat samo predmet strokovnih raziskav.

POVZETEK

Dobrovnik leži v SV Pomurske nižine in je odmaknjen od pomembnejših prometnih, političnih in industrijskih središč, zaradi tega je to področje še posebej izolirano. Ta izoliranost se kaže v tem, da so se tukaj ohranili tipični primeri ljudskega stavbarstva in domače obrti.

2.) Promet v Prekmurju

Člani skupine: Štrbenc Manja, Gimnazija , Celje

Dušek Biserka, Upravno-administrativna
šola, Slovenj Gradec

Tradicionalne trgovske in vojaške poti, ki so povezovale morje z zahodnim Podonavjem, so prečkale Muro med Radgono in Lendavo. Narodnostne in politične spremembe v Panonski ravnini v 9. stol. so usmerile življenske tokove v smeri vzhod-zahod. Prekmurje je bilo tisočletja obmejno območje, kjer se je gospodarstvo podrejalo politiki. Specifični družbeno-politični in gospodarski faktorji so vplivali na gostoto prometnih poti. Čeprav prirodne razmere ne ovirajo prometnih poti je Prekmurje zaradi zgoraj omenjenih značilnosti ostalo vseskozi prometno izolirano.

Železnica je prišla v Prekmurje izredno pozno. Lendava je dobila železniško povezavo z Budimpešto leta 1887, Ljutomer 1890, Murska Sobota pa šele 1907. Po priključitvi Prekmurja k SHS, so 1924 leta slepe železniške trake povezali z novo železniško progo Murska Sobota-Ormož in v Jugoslovansko omrežje. Brodove, dotlej edino prevozno povezavo med obema bregovoma Mure, so zamenjali mostovi pri Veržeju, Petišovcih in Betancih. Železna zavesa je povsem omrtvila gospodarstvo v obmejnih predelih. Ko pa so se odnosi normalizirali, je Pomurje vsaj deloma izkoristilo svoje lego. Odprli so mednarodne prehode na Avstrijsko-Jugoslovanski meji, Gornjo Radgono in Kuzmo, ter v Dolgi vasi in Hodošu z Madžarsko. Vse to je sprožilo živahno pretakanje prebivalstva med Avstrijo in Jugoslavijo ter z Madžarsko. Pospešili so hiter razvoj storitvenih dejavnosti in modernizacijo poti.

S pomočjo analize avtobusnega voznega reda smo izdelali karto gostote prometnih zvez. Primerjava pogostosti avtobusnih zvez

in časovne oddaljenosti lahko kaže na vzročno povezanost z odseljevanjem iz nekaterih območij Slovenije in njih slabo dostopnostjo. Dobrovnik nima železniške povezave z regionalnimi središči. Najbolje je povezan z Mursko Soboto. Iz Dobrovnika v Mursko Soboto odpelje avtobus vsak dan kar 11 x, iz Murske v Dobrovnik pa pripelje 12 x. Dobrovnik je slabše povezan z Lendavo; Avtobus odpelje do Lendave 7 x, v obratni smeri pa 6 x. V Turnišče, kjer je obrat tovarne obutve pa odpelje avtobus iz Dobrovnika 4 x, vrača pa se 3 x. Po~~u~~darim naj, da prevoz za delavce iz Dobrovnika v Turnišče ni organiziran. Prevažajo se z lastnimi prometnimi sredstvi, kolesi, motorji, avti, približno 3 km.

Izredno slabo pa je Prekmurje povezano v prečni smeri. To je zlasti opazno v dolini Krke. vzdolžno so povezani kraji Gornji Petrovci in Križevci, v načrtu pa je gradnja ceste Hodaš-Domanjševci. Ukinili so tudi železnico v Hodaš, ker ni bila rentabilna.

POVZETEK

S pomočjo analize avtobusnega voznega reda smo izdelali karto gostote prometnih zvez. Dobrovnik nima železniške povezave z regionalnimi središči. Najbolj je povezan z Mursko Soboto in Lendavo. Po~~u~~darim naj, da prevoz delavcev iz Dobrovnika v Turnišče, kjer je obrat "Planika" ni organiziran. Prevažajo se z lastnimi prometnimi sredstvi.

3.) Zgradbena struktura in opremljenost gospodinjstev v Dobrovniku

Člani skupine: Krušič Ana, Gimnazija za Slovence, Celovec
Hribernik Majda, Gimnazija za Slovence,
Celovec

Dobrovnik je tipična panonska vas, za katero je značilno, da so hiše razpotegnjene ob cestah, za njimi pa se razprostirajo gospodarska poslopja in njive.

S t a r o s t h i š

Velik del hiš v Dobrovniku je bilo zgrajenih v povojnem obdobju, to je med leti 1946-1960 (28,40 %). Do prve svetovne vojne jih je bilo zgrajenih 13,2 %. Med leti 1914 - 1930 11,83 %, med leti 1931 - 1945 pa 15,38 %. Od leta 1961 - 1970 20,70 %. Novejših hiš, ki so bile zgrajene od leta 1971 dalje, pa je 10,65 %.

Iz navedenih podatkov lahko razberemo, da je več kot polovica vseh hiš novejših (novejšega datuma), zgrajene so po drugi svetovni vojni.

T i p i n f u n k c i j a h i š v D o b r o v n i k u

Več kot 1/3 hiš je zidanih kmečkih (37,6%), kar je razumljivo, saj je Dobrovnik pretežno agrarno naselje. Slede nove stanovanjske hiše (23,6 %). Za njimi so adaptirane hiše 17,1 %. Razmeroma veliko je opuščenihiš, (5,6 %), manj pa stavb z nestanovanjsko funkcijo (3,7 %), hiš Romov (3,4), vinskih kleti (4,8 %) in starih kmečkih hiš-butanih (4,2%). Kmečke hiše v Dobrovniku so značilne oblike, so enonadstropne, pročelja so obrnjena proti cesti, za njimi pa se nahajajo gospodarska poslopja. Kmečke hiše so enakomerno razporejene po vsej vasi. Nove stanovanjske hiše se nahajajo ob cesti Murska Sobota-Lendava, ob potoku Bukovnici in v samem centru (okoli cerkve in trga). Glede na to, da novih stanovanjskih hiš ni malo lahko sklepamo, da so ljudje zainteresirani za življenje v Dobrovniku. Torej se ne le izseljujejo, temveč tudi ostajajo doma. Opuščenihiš je največ ob cesti Dobrovnik-Beltinci. Vinske kleti se nahajajo ob vznožju goric, so manjše stavbe, ki služijo za shranjevanje vina in orodja za obdelavo

vinograda. Kmečke hiše, ki so adaptirane, so enakomerno razporejene po vsem naselju. Nekoliko več jih je na V. Naselje Romov je na skrajnem J. Dobrovnika. To je gružasto naselje hiš, ki je brez komunalne ureditve, nekatere so butane in krite s slamo, druge pa so zidane. Za prej smo omenili, da opuščene hiše zavzemajo razmeroma velik delež vseh hiš, kar je najbrž posledica zapuščanja in izseljevanja v tujino v prejšnjih obdobjih. Še vedno pa v Dobrovniku zasledimo butane kmečke hiše, ki so krite s slamo. To so slabe hiše, ki bi jih bilo treba adaptirati. Vzrok slabega stanja je najbrž manjša finančna moč prebivalstva, ki je večinoma ostarelo. Stavbe z nestanovanjsko funkcijo so: cerkev, združni dom, krajevni urad, šola, trgovina in pošta. Strajena so v mestu centra. V drugih delih Dobrovnika teh stavb ni.

KARTIRANJE HIŠ

štev. lista	Oh	BU	KH	AH	NH	F	G	VK	HR
19+26	-	-	3	-	2	3	5	17	-
46	3	-	30	7	6	-	46	-	-
31	2	-	20	11	22	-	35	-	-
36	-	-	1	-	-	-	-	-	-
45	-	3	7	2	1	-	10	-	-
37	6	5	23	20	33	10	68	-	-
49	-	3	9	3	5	-	13	-	12
38	9	4	37	18	15	-	61	-	-
32	-	-	4	-	-	-	7	-	-
Skupaj	20	15	134	61	84	13	245	17	12
%	3,3	2,5	22,3	10,1	14,0	2,2	40,8	2,8	2

Legenda

OH opuščene hiše
 BU stara kmečka-butana hiša
 KH kmečka hiša (stara)
 AH adaptirana kmečka hiša
 NH nova hiša

F stavba z nestanov. funkcijami
 G gospodarsko poslopje
 VK vinska klet
 HR hiša Romov

Opremljenost gospodinjstev

V naši anketi smo gospodinjstva združili v tri tipe: delavska, kmečka, mešana; to je delavsko kmečka gospodinjstva. Delavska gospodinjstva imajo glede na druga gospodinjstva visok delež opremljenosti hiš s kopalnico (65,5 %) in straniščem (68,0 %), 54,3 % jih ima vodo. Tudi delež delavskih gospodinjstev, ki imajo televizor in avtomobil (56,0 %) je visok. Kmečka gospodinjstva so slabo opremljena s kopalnicami in s stranišči; vodo ima le 24,8 %. Večji delež kmečkih gospodinjstev pa ima električni štedilnik (60,9 %) in hladilnik (36,5 %).

Pri delavsko kmečkih družinah so vse prej naštetе pridobitve enakomerno zastopane (voda, kopalnica, stranišče, pralni stroj, televizor, hladilnik in električni štedilnik) - približno 20 % teh gospodinjstev, nekoliko večji delež je hiš, ki imajo še avtomobil (34,5 %).

Iz obdelane ankete smo ugotovili, da so najbolj urejena delavska gospodinjstva, sledijo mešana, najslabše pa kmečka gospodinjstva.

Komunalna ureditev

Dobrovnik je naselje, ki ima slabo komunalno ureditev. Glavne ceste so asfaltirane, prve asfaltne ceste so dobili leta 1975. Ceste so ob suhem vremenu zelo prašne ob deževju pa vlažne - to je posledica strukture tal.

Dobrovnik vežejo prometne poti z Lendavo, Mursko Soboto, Beltinci, Slovenskimi goricami in Turniščem.

Le ozek pas Dobrovnika okoli cerkve ima napeljan vodovod, druga gospodinjstva imajo svoje zaježitve. Tudi kanalizacija je urejena slabo, greznica je velikokrat v bližini zaježitev z vodo. Pojavlja se zopet stari problem kvalitete pitne vode.

Zaključimo lahko, da zgradbena struktura in opremljenost hiš počasi napreduje, vendar so posledice zaostalosti obmejnega območja še vedno prisotne. Zato mora biti cilj tukaj živečih prebivalcev in družbe nasploh, da strmijo k čim hitrejšemu gospodarskemu razvoju tega območja.

POVZETEK

Dobrovnik je tipična panonska obcestna vas. Več kot polovica hiš je bila zgrajena v povojnem obdobju. Manj pa je hiš, ki so bile zgrajene pred I. svetovno vojno. Dobrovnik je agrarno naselje, zato prevladujejo zidane kmečke hiše. Veliko je tudi novih in adaptiranih kmečkih hiš. Pojavljajo pa se tudi kmečke butane hiše, nekaj je opuščenihiš Romov, vinskih kleti in stavb z nestanovanjsko funkcijo.

Po opremljenosti gospodinjstev so delavske hiše najbolj urejene. Sledijo delavsko-kmečka gospodinjstva, najslabše pa so urejena kmečka gospodinjstva. Komunalno je Dobrovnik slabo urejen. Vodovod ima le majhen del gospodinjstev. Potrebno bi bilo tudi asfaltirati prometne poti.

4.) Demografski pregled Krajevnega urada Dobrovnik

Člani skupine: Požeš Mirjam, Gimnazija Koper
prof. Tehovnik, Gimnazija za Slovence
Celovec

Naša anketa se je ukvarjala tudi z vprašanji demografskega razvoja na področju Dobrovnika. Pri tem smo za samo prostorsko omejitve izbrali naselje Dobrovnik (1.207 preb. 1. 1971), naselja Žitkovce (242 preb.) in Strehovce (341 preb.); na drugi strani smo upoštevali širši Krajevni urad Dobrovnik, ki obsega naselja: Dobrovnik, Kobilje, Strehovci, Žitkovci, Kamovci, Genterovci in Radmožanci (po popisu leta 1971 3541 prebivalcev).

Podatke smo zajeli iz popisa prebivalstva leta 1971, podatkov Krajevnega urada v Dobrovniku in s samim anketiranjem. Pri tem smo lahko ugotovili, da spada preučevano področje v tip območij s stagnacijo ali nazadovanjem prebivalstva z močnim deležem kmečkega prebivalstva 66,52 % oziroma 60,91 % aktivnega prebivalstva).

R o d n o s t

NATALITETA

	Dobrovnik	Žitkovci	Strehovci
Leto			
1971	17,39	8,26	5,86
1972	9,94	4,13	14,66
1973	13,25	4,13	8,79
1974	10,77	4,13	20,52
1975	23,19	12,39	8,79
1976	7,45	16,52	8,86
1977	9,11	4,13	5,86

Gibanje rodnosti ne kaže nekega uravnovešenega stanja, ampak se je spreminjalo od leta do leta. V Dobrovniku je rodnost padla v letu 1972 od 17,39 % na 9,94 %, se v naslednjih dveh letih gibala nad 10 % in dosegla višek v letu 1975 z 23,19 %. Toda že v naslednjem letu sledi padec za več kot 2/3 na 7,45 %. V zvezi z dvema tako občutnima skokoma je treba opozoriti na diagrama, ki kažeta velik delež priseljenih v letu 1974 in veliko odseljenih v letu 1976. V naselju Žitkovci se je rodnost med 1971 in 1974 gibala med 8,26 % in 4,13 %. 1975 je prišlo do močnega dviga, kateremu je sledil ponovni še v naslednjem letu. Dodatki za letošnje leto obravnavajo čas do 1. julija in kažejo padec na 4,13 %. Za Strehovce kažejo podatki gibanje števila rojstev med 5,86 % in 8,86 % z dvema občutnima skokoma v letu 1972 (14,66 %) in v letu 1974 (20,52 %).

KU Dobrovnik (naselja: Dobrovnik, Kobilje, Strehovci, Žitkovci, Kamovci, Genterovci, Radmožanci)

Leto	smrti	Leto	rojstva
1971	14,12	1971	13,55
1972	14,96	1972	16,66
1973	12,99	1973	13,83
1974	12,70	1974	10,73
1975	12,99	1975	15,53
1976	14,20	1976	13,83
1977 (do 1.7.)	7,62	1977 (do 1.7.)	8,47

Stanje rodnosti za širše območje Krajevnega urada Dobrovnik ne kaže tako občutnih skokov ali padcev. Gibalo se je v mejah okoli 7 % (z najnižjim leta 1974 - 10,73 % in najvišjim leta 1972 16,66 %). Za primerjavo naj navedem rodnost za celotno SRS v časovnem obdobju med 1961 - 1971 in znaša 17,58 % (M. Natek - Osnovni tipi rasti prebivalstva v SR Sloveniji. Geografski vestnik, 47, leto 1975, str. 61)

S m r t n o s t

Smrtnost se je v obravnavanem časovnem razdobju gibala v Dobrovniku pod 10 %, razen v letu 1975, ko je dosegla najvišjo vrednost 13,25 %. Prav nasprotno stanje nam kažejo podatki za Žitkovce, kjer se je gibala dokaj visoko. Razen v letu 1973, ko je bila pod 10 %, je vedno dosegala vrednost nad to mejo z viškom leta 1975 (20,66 %). Ne ustvarimo si dosti boljše slike pri preučevanju podatkov za Strehovce, kjer se je v glavnem gibala med 11,73 in 14,66 %. Za celotno krajevno skupnost se je število smrti gibalo (brez upoštevanega leta 1977) precej konstantno med 12,70 in 14,96 %. Tako visok delež smrtnosti kaže na zaostalost tega področja Slovenije. Dejstvo pa je, da smrtnešt nima takega gibanja.

MORTALITETA

Leto	Dobrovnik	Žitkovci	Strehovci
1971	6,62	12,39	11,73
1972	4,14	12,39	14,66
1973	9,11	8,26	14,66
1974	6,62	16,52	5,86
1975	13,25	20,66	11,73
1976	9,11	16,52	14,66
1977	0,82	-	5,86
Štév. preb.	1207	242	341

P r i r o d n i p r i r a s t e k

Dobili smo ga iz razlike med številom rojstev in smrti preračunano na 1000 prebivalcev. Za samo naselje Dobrovnik je prirodni prirastek padel z 10,77 % leta 1971 na 5,79 %. Torej je dose-

gel vrednost, ki je bila pod slovenskim povprečjem v desetletju 1961 - 1971 in je znašala 7,77 %. Najnižji je bil leta 1976, ko je imel celo negativno vrednost. Popolnoma drugačno stanje prirodnega prirastka je v Žitkovcih. V vsem obravnavanem razdobju je bila vrednost negativna (torej več smrti kot rojstev). Najnižja vrednost je bila celo 12,39 %. Le podatki za letošnjo prvo polovico leta kažejo manj neugodno sliko razvoja tega elementa demografske strukture. V Štrehovcih je bil prirodni prirastek v letih 1971, 1973, 1975 in 1976 negativen, le v letu 1974 je dosegel dosti visoko stopnjo (14,66 %).

Analiza prirodnega prirastka na področju celotnega Krajevnega urada ne daje ugodne slike. Je daleč pod slovenskim povprečjem in podkrepljuje dejstva, da se to področje demografsko prazni. V času med 1971 in 1977 je bila vrednost za tri leta negativna, v ostalih letih pozitivna, vendar ni presegla mejo 2,54 %.

PRIRODNI PRIRASTEK NA OBMOČJU KU DOBROVNIK

KU Dobrovnik		Štehovci (341 preb.)	
Leto		Leto	
1971	- 0,56	1971	- 5,86
1972	+ 1,69	1972	0
1973	+ 0,84	1973	- 5,86
1974	- 1,97	1974	+ 14,66
1975	+ 2,54	1975	- 2,93
1976	- 0,56	1976	- 8,79
1977 (do 1.7.)	+ 0,84	1977 (1.7.)	0
Dobrovnik (1207 preb.)		Žitkovci (242 preb.)	
Leto		Leto	
1971	+ 10,77	1971	- 4,13
1972	+ 5,79	1972	- 8,26
1973	+ 4,14	1973	- 4,13
1974	+ 4,14	1974	- 12,39
1975	+ 9,94	1975	- 8,26
1976	- 1,65	1976	0
1977 (do 1.7.)	+ 8,28	1977 (do 1.7.)	+ 4,13

Starostna piramida

Starostna piramida, ki smo jo izdelali za letošnje leto, kaže precej starega prebivalstva v vasi. Pri moških je največ prebivalstva med 21 in 30 letom, pri ženskah pa med 51 in 60 letom. Visok je delež starega prebivalstva, saj se piramida proti vrhu ne oži.

Da je to res nam kaže tudi indeks staranja prebivalstva, ki izraža razmerje med številom starih 65 ali več let in številom otrok do 14 let. Izračunamo ga po obrazcu:

$$\frac{65}{0 - 14} \times 100$$

Čim nižji je indeks, tem boljša je starostna struktura prebivalstva. Lojze Gosar navaja v svoji doktorski disertaciji, da znaša v Sloveniji pri normalni starostni strukturi okoli 33, pri zelo slabi pa več kot 100. Izračunali smo indeks staranja za Dobrovnik za leta 1961, 1971 in 1977. Rezultat in sama upodobitev na diagramu kažeta silen skok od normalne (zdrave) v letu 1961 (nekaj več 30) na več kot 130 v letošnjem letu. V omenjeni knjigi Lojzeta Gosarja dobimo podatek, da se je indeks staranja v celotnem matičnem okolišu gibal v letu 1971 med 59 in 79,9. Naši podatki samo za naselja Dobrovnik v tem letu so slabši in se gibljejo okoli 115. Torej se je stanje v teh šestih letih še poslabšalo. Iz starostne piramide se tudi vidi, da vojna leta niso vplivala tako porazno kot v ostali Sloveniji.

INDEKS STARANJA

$$I = \frac{\text{štev.preb. nad 65 let}}{\text{štev.preb. 0-14 let}} \times 100$$

Leto	Število prebivalstva nad 65 let	Število otrok od 0-14 let	Indeks staranja
1961	122	361	33,8
1971	219	198	110,61
1977	144	107	134,57

Da so naše dosedanje ugotovitve pravilne, kaže tudi preučitev gibanja števila prebivalstva oziroma gospodinjestev. V obdobju po vojni med leti 1948 in 1953 je tako število prebivalstva kot tudi število gospodinjestev v Dobrovniku naraščalo in doseglo v letu popisa prebivalstva - 1953 največje število. To nam kaže na zaprtost agrarnega prostora. Sledilo je padanje, predvsem zelo hitro pri številu prebivalstva, ki se je nato nadaljevalo v vsem obdobju do zadnjega popisa leta 1971. To si razlagamo z normalnim odpiranjem prostora, agrarni višek prenaseljenosti se je redčil, časovno pa se je dogajalo nekoliko pozneje kot drugod. Ekonomski migraciji je sledila normalna, nato zaposlovanje izven vasi.

Prikazana tendenca demografskega razvoja, pa naj bo to na ožjem ali širšem območju Dobrovnika, ogroža nadaljnji gospodarski razvoj področja. Treba bo prevzeti vrsto ukrepov, ki naj bi stanje popravili.

POVZETEK

V okviru gornje teme smo preučili naslednja važna vprašanja demografskega razvoja: rodnost, smrtnost, prirodni prirastek, starostno piramido in indeks staranja. Zajeli smo področje naselij Dobrovnik, Žitkovce in Strehovce ter širši krajevni urad.

Rodnost ne kaže nekega uravnovešenega gibanja, temveč močno niha. Je nizka, le včasih preseže slovensko povprečje. Smrtnost sicer ne kaže tako velikega nihanja, je pa vsaj v glavnem nad 10 %. Tako visok delež priča o zaostalosti tega področja Slovenije. Analiza prirodnega prirastka na imenovanem področju ne daje ugodne slike. Je daleč pod slovenskim povprečjem in govori o praznenju področja. Večkrat ima celo negativno vrednost.

Starostna piramida in indeks staranja prebivalstva kažeta na visok delež starega prebivalstva. Taka tendenca demografskega razvoja ogroža nadaljnji razvoj in zahteva izboljšanje stanja.

5.) Prebivalstvo po aktivnosti

Člani skupine: Rupel Lidija, Znanstveni licej France Prešeren,
Trst
Kremenšek Jana, Gimnazija, Celje

Pregled aktivnosti dobrovniškega prebivalstva med leti 1953 in 1977 nam je pokazal, da je prebivalstvo zaposleno predvsem v primarnih in sekundarnih dejavnostih. Ugotovili smo, da upada aktivnost predvsem v primarnih dejavnostih, to je v kmetijstvu in gozdarstvu, saj se je, od leta 1953, ko je bilo v primarnih dejavnostih zaposlenih kar 81,60 % ljudi, to število zmanjšalo na 43,5 %, predvsem zato, ker tukajšnje prebivalstvo išče zaposlitve v tovarnah, npr. v tovarni "Planika" v Turnišča, v Leđdavi ali Murski Soboti in drugod, obenem tudi, ker je kooperacija s kmečko zadrugo premalo razvita in ne ohranja prebivalstva v agrarnih dejavnostih. Sodelovanje z zadrugo se namreč omeji samo na odkup semen in umetnih gnojil in na prodajo živine ali mleka.

Obenem z upadom aktivnosti v primarnih dejavnostih raste število zaposlenih v sekundarnih dejavnostih.

Za leta 1953 in 1961 ni podatkov o zdomcih, podatki iz leta 1971 in 1977 pa nam dokazujejo, da je število zdomcev med obema letoma upadlo.

Opazi se tudi stalno naraščanje zaposlenih v terciarnih dejavnostih, medtem ko delež zaposlenih v kvartarnih dejavnostih stagnira.

DOBROVNIK: aktivno prebivalstvo po dejavnosti:
1953, 1961, 1971, 1977

Leta	Vse aktivno prebiv.	Gozdarstvo, kmetijstvo	Industr. rudarst. gradben.	Komun. promet trgov. gostin. obrt	Kultura uprava zdravst.	Zdomci	Ostalo
		primarna dejavnost	sekund. dejavnost	terciar. dejavnost	kvartar. dejavnost		
1953	837 100 %	683 81,60 %	41 4,89 %	45 5,15 %	35 4,18 %	-	33 3,94 %
1961	804 100 %	627 77,98 %	35 4,35 %	86 10,69 %	27 3,35 %	-	29 3,63 %
1971	811 100 %	494 60,91 %	101 12,45 %	40 4,93 %	37 4,56 %	134 16,52 %	5 0,61 %
1977	690 100 %	300 43,48 %	202 29,28 %	61 8,84 %	26 3,77 %	35 5,07 %	66 9,57 %

POVZETEK

Podatki sonnam pokazali, da je večina dobrovniškega prebivalstva zaposlena v primarnih dejavnostih, čeprav število zaposlenih v kmetijstvu upada. Vzporedno s tem narašča število ljudi zaposlenih v gostinstvu in v sekundarnih dejavnostih. Opazi se tudi upadanje števila domačinov, ki odhajajo na delo v tujino.

6.) Prebivalstvo po gospodarskih panogah v naseljih območja
dnevne migracije delovne sile v Turnišče

Člani skupine: Šterbenc Manja, Gimnazija, Celje

Kladnik Milka, Upravno administrativna šola,
Slovenj Gradec

Pomurje je imelo vseskozi v zgodovini položaj obmejnega zaostalega območja, najprej v okviru Avstroogrske, po prvi svetovni vojni pa se je priključilo kraljevini SHS. Položaj se do druge svetovne vojne ni bistveno spremenil. Ljudje so se preživljali pretežno s kmetijstvom, sezonskim delom in delom v tujini. Nerešeno pa je ostalo agrarno vprašanje. Zaradi madžarskega dednostnega prava se je zemlja delila na vse manjše parcele, kar je povzročilo še večjo zaostalost. Po drugi svetovni vojni pa so se razmere znatno spremenile, vendar spada Prekmurje v okviru Slovenije še vedno med relativno manj razvite agrarne predele.

V referatu smo obravnavali prebivalstvo po aktivnosti za tista naselja, ki danes oddajajo delovno silo v tovarno "Planika" v Turnišču. Za osnovo referatov smo vzeli tri popise prebivalstva po aktivnosti iz leta 1953, 1961 in iz leta 1971. Iz popisa leta 1953 vidimo izredno visok odstotek agrarnega prebivalstva, ki se giblje med 80 in 90 % v vaseh Gomilica, Renkovci, Turnišče, Nedelica, Trnje, Črenšovci, Velika Polana, Lipa, Žitkovci, Gentrovci, Strehovci, Filovci, Brezovica, Žižki, Odranci, Mala Polana in Melinci. Zdomcev popis leta 1953 še ne registrira. Ljudje pa so že takrat odhajali na sezonsko delo v bližnjo Avstrijo. Zaposlenih v sekundarnih in terciarnih dejavnostih skoraj ni. Leta 1961, ob naslednjem popisu prebivalstva ne opazimo bistvenih razlik pri deležu agrarnega prebivalstva. Tudi zdomcev še ne zasledimo. V obdobju naslednjih desetih let do popisa leta 1971 je prišlo do upadanja agrarnega prebivalstva v določenih krajih npr.: Turnišče, Beltinci, Melinci, Črenšovci, Velika Polana, Lendavske gorice. To so kraji v ožjem radiju oddaljenosti od krajev zaposlitvenih mest (Murska Sobota, Lendava).

Popis iz leta 1971 izkazuje večje število zdomcev. V tujino so odhajali mladi ljudje. Zaposlovali so se predvsem v Avstriji, Nemčiji in Švici. Da bi se delež zdomcev zmanjšal je bilo nujno nekaj storiti. Ljudje iz prej naštetih krajev so se zaposlovali v Murški Soboti, ki se je izredno hitro razvijala v tovarnah Pomurka, Muri, zaposlovali pa so se tudi v Lendavi in Gornji Radgoni. Vendar to odhajanje v tujino ni zmanjšalo. Delno so proces odseljevanja omejili s tovarno obutve, ki so jo zgradili v Turnišču, temelji pa na stari tradiciji čevljarstva. V začetku novega veka je bilo naselje svobodno mesto z bogato cehovsko organizirano obrtjo, posebno s platnarstvom in čevljarstvom.

PREBIVALSTVO PO AKTIVNOSTI

1953 1952	Vse aktivno prebivalstvo	Kmetijstvo gozdarstvo	Industrija rudarstvo gradbeništ.	Komunalna uprava gostinjstvo obrt osebne usl.	Kultura uprava zdravstvo	Zdomci	Ostalo
Gomilica	512 100 %	454 88,67 %	18 3,51 %	12 2,34 %	6 1,17 %	-	22 4,29
Renkovci	582 100 %	524 90,03 %	18 3,09 %	19 3,26 %	2 0,34 %	-	19 3,26 %
Turnišče	775 100 %	616 79,48 %	27 3,48 %	90 11,61 %	23 2,96 %	-	19 2,45 %
Nedeljica	547 100 %	499 91,22 %	13 2,37 %	15 2,74 %	2 0,36 %	-	18 3,29 %
Trnje	496 100 %	408 82,25 %	24 4,83 %	24 3,22 %	16 3,22 %	-	24 4,83 %
Črenšovci	669 100 %	524 78,32 %	31 4,63 %	53 7,92	21 3,13 %	-	39 5,82 %
Velika Polana	786 100 %	680 86,51 %	16 2,03 %	38 4,83 %	25 3,18 %	-	27 3,43 %
Lipa	557 100 %	488 87,61 %	26 4,66 %	18 3,23 %	2 0,35 %	-	23 4,12
Žitkovci 1000%	179 100 %	168 93,85 %	3 1,67	5 2,79	-	-	3 1,67
Genterovci	201 100 %	177 88,05 %	8 3,98 %	10 4,97 %	2 0,99 %	-	4 1,99 %
Strehovci	262 100 %	218 83,20 %	22 8,34 %	17 6,48 %	1 0,38 %	-	4 1,52 %

PREBIVALSTVO PO AKTIVNOSTI

1953 ====	Vse aktivno prebivalstvo	Kmetijstvo gozdarstvo	Industrija rudarstvo gradbeništvo	Komunalna uprava gostinstvo obrt osebne usl.	Kultura uprava zdravstvo	Zdomci	Ostalo
Filovci	541 100 %	476 87,98 %	24 4,43 %	17 3,14 %	1 0,18 %	-	23 4,25 %
Brezovica	256 100 %	239 93,35 %	4 1,56 %	3 1,17 %	1 0,39	-	9 3,51 %
Lendavske gorice	252 100 %	168 66,66 %	36 14,28 %	22 8,73 %	3 1,19 %	-	23 9,12 %
Žižki	356 100 %	275 76,68 %	24 6,74 %	25 7,02 %	17 4,77 %	-	17 4,77 %
Lendava	1019 100 %	121 11,87 %	333 32,67 %	327 32,09 %	139 17,64 %	-	99 9,71 %
Odranci	999 100 %	580 85,08 %	59 5,90 %	40 4,00 %	16 1,60 %	-	34 3,40 %
Mala Polana	424 100 %	393 92,68 %	10 2,35 %	4 0,94 %	3 0,70 %	-	14 3,30 %
Beltinci	884 100 %	544 61,53 %	102 11,53 %	146 16,51 %	63 7,12 %	-	29 3,28 %
Melinci	693 100 %	586 84,55 %	50 7,21 %	23 3,31 %	7 1,01 %	-	27 3,89

PREBIVALSTVO PO AKTIVNOSTI

1961 ====	Vse aktivno prebivalstvo	Kmetijstvo gozdarstvo	Industrija rudarstvo gradbeništvo	Komunalna uprava gostinstvo obrt osebne usl.	Kultura uprava zdravstvo	Zdomci	Ostalo
Gomilica	471 100 %	422 89,60 %	23 4,88 %	9 1,91 %	3 0,64 %	-	14 2,97 %
Renkovci	387 100 %	316 81,65 %	39 10,08 %	19 4,91 %	4 1,03 %	-	9 2,33 %
Turnišče	802 100 %	570 71,07 %	128 15,96 %	70 8,73 %	13 1,62 %	-	21 2,62 %
Nedeljica	475 100 %	426 89,68 %	22 4,63 %	15 3,16 %	2 0,42 %	-	10 2,11
Trnje	454 100 %	392 86,34 %	16 3,52 %	19 4,19 %	11 2,42 %	-	16,52 3,52
Črenšovci	641 100 %	524 81,95 %	29 4,52 %	36 5,62 %	15 2,34 %	-	37 5,77 %
Velika Polana	624 100 %	567 90,87 %	11 1,76	16 2,56 %	19 3,04 %	-	11 1,76%
Lipa	544 100 %	467 85,85 %	38 6,99 %	16 2,94 %	5 0,92 %	-	18 3,31 %
Žitkovci	174 100 %	149 85,63 %	16 9,2 %	6 3,45 %	-	-	3 1,72 %
Genterovci	215 100 %	185 86,05 %	12 5,85 %	11 5,12 %	4 1,86 %	-	3 1,4

PREBIVALSTVO PO AKTIVNOSTI

1961 ====	Vse aktivno prebivalstvo	Kmetijstvo gozdarstvo	Industrija rudarstvo gradbeništvo	Komunalna uprava gostinstvo obrt osebne usl.	Kultura uprava zdravstvo	Zdomci	Ostalo
Stahovci	228 100 %	178 78,07 %	10 4,39 %	25 10,96 %	4 1,75 %	-	11 4,82 %
Filovci	463 100 %	400 86,4 %	34 7,34 %	18 3,89 %	2 0,43 %	-	9 1,95 %
Brezovica	231 100 %	210 90,9 %	3 1,3 %	8 3,46 %	-	-	10 4,33 %
Lendavske gorice	252 100 %	144 57,14 %	48 19,05 %	34 13,5 %	12 4,76 %	-	14 5,6 %
Žižki	350 100 %	276 78,86 %	28 8,00 %	21 6,00 %	8 2,29 %	-	17 4,86 %
Lendava	1116 100 %	143 12,81 %	426 38,17 %	299 26,79 %	191 17,11 %	-	57 5,11 %
Odranci	1153 100 %	966 83,78 %	68 5,90 %	53 4,60 %	19 1,65 %	-	47 4,08 %
Mala Polana	371 100 %	341 91,91 %	12 3,23 %	4 1,08 %	4 1,08 %	-	10 2,70 %
Beltinci	901 100 %	506 56,16 %	102 11,32 %	160 17,76 %	75 8,32 %	-	58 6,44 %
Melinci	664 100 %	531 79,97 %	33 4,97 %	48 7,23 %	8 1,20 %	-	44 6,63 %

PREBIVALSTVO PO AKTIVNOSTI

1971 ====	Vse aktivno prebivalstvo	Kmetijstvo gozdarstvo	Industrija rudarstvo gradbeništvo	Komunala uprava gostinstvo obrt osebne usl.	Kultura uprava zdravstvo	Zdomci	Ostalo
Gomilica	643 100 %	382 59,40 %	30 4,67 %	10 1,56 %	1 0,16 %	216 33,59 %	4 0,62 %
Renkovci	522 100 %	386 73,95 %	34 6,51 %	20 3,83 %	3 0,57 %	76 14,56 %	3 0,57 %
Turnišče	912 100 %	482 52,85 %	137 15,02 %	37 4,06 %	34 3,73 %	211 23,14 %	11 1,21 %
Nedelica	541 100 %	377 69,69 %	24 4,44 %	12 2,22 %	1 0,18 %	124 22,92 %	3 0,55 %
Trnje	438 100 %	316 72,15 %	21 4,79 %	21 4,79 %	4 0,91 %	71 16,21 %	5 1,14 %
Črenšovci	703 100 %	421 59,89 %	35 4,98 %	49 6,97 %	37 5,26 %	150 21,34 %	11 1,56 %
Velike Polane	606 100 %	430 70,96 %	22 3,63 %	34 5,61 %	23 3,80 %	94 15,51 %	3 0,50 %
Lipa	566 100 %	420 75,54 %	18 3,24 %	11 1,98 %	2 0,36 %	105 18,88 %	-
Žitkovci	171 100 %	126 73,68 %	14 8,19 %	11 6,43 %	1 0,58 %	19 11,11 %	-
Genterovci	231 100 %	187 80,95 %	20 8,66 %	7 3,03 %	7 3,03 %	9 3,90 %	1 0,43 %

PREBIVALSTVO PO AKTIVNOSTI

1971 ====	Vse aktivno prebivalstvo	Kmetijstvo gozdarstvo	Industrija rudarstvo gradbeništvo	Komunalna uprava gostinstvo obrt osebne usl.	Kultura uprava zdravstvo	Zdomci	Ostalo
Strehovci	252 100 %	185 73,41 %	23 9,13 %	10 3,99 %	1 0,39 %	33 13,10 %	-
Filovci	443 100 %	353 79,68 %	26 5,87 %	17 3,84 %	5 1,43 %	42 9,48 %	-
Brezovica	235 100 %	174 74,04 %	4 1,70 %	5 2,13 %	1 0,43 %	47 2,00 %	4 1,70 %
Lendavske gorice	236 100 %	95 40,25 %	76 23,20 %	15 6,36 %	9 3,81 %	39 16,53 %	2 0,85 %
Žižki	404 100 %	307 75,99 %	16 3,96 %	26 6,44 %	2 0,5 %	53 13,11 %	-
Lendava	1484 100 %	71 4,78 %	708 47,71 %	22 14,96 %	299 20,15 %	153 10,31 %	31 2,09 %
Odranci	1198 100 %	898 74,96 %	34 2,84 %	33 2,75 %	15 1,25 %	212 17,70 %	6 0,50 %
Mala Polana	331 100 %	271 81,87 %	14 4,23 %	6 1,81 %	1 0,30 %	38 11,48 %	1 0,30 %
Beltinci	968 100 %	372 38,43 %	203 20,97	190 19,63 %	93 9,61 %	100 10,33 %	10 1,03 %
Melinci	659 100 %	417 63,28 %	46 6,98 %	31 4,70 %	8 1,21 %	155 23,52 %	2 0,30 %

POVZETEK

V referatu smo obravnavali prebivalstvo po aktivnosti za tista naselja, ki danes oddajajo delovno silo v tovarno Planika v Turnišču. Osnovo referata predstavljajo trije popisi prebivalstva po aktivnostih iz leta 1953, 1961 in 1971. Odstotek prebivalstva, ki se je ukvarjal s kmetijstvom je v območju lendavske občine izredno visok v primerjavi s slovenskim povprečjem. Porastel je tudi odstotek delavcev zaposlenih v tujini. Zato so zgradili leta 1972 tovarno obutve Planika v Turnišču, da bi se povečalo število delovnih mest.

7.) Migracije

Člani skupine: Travnik Gilka, študent geografije,
Gradec

Solarič Klara, Osnovna šola, Dobrovnik

Migracije so značilen pojav današnjega časa in kažejo na mobilnost prebivalstva, ki je danes ena najbolj opaznih tendenc po svetu. So v tesni zvezi z rastočo industrializacijo in s prehodom iz agrarne v industrijsko družbo. V agrarni družbi migracij ni, ker se delovno mesto in kraj bivanja v glavnem ujemata. Ko pa se začne razvijati industrija, konkretno - če se zgradi v določenem naselju tovarna, le-ta pritegne iz vseh okoliških krajev delavce. Ti potem hodijo vsak dan na delo v tovarno, stanujejo pa v drugem naselju - delovno mesto se torej ne ujema več s krajem bivanja zaposlenega. V tem primeru govorimo o dnevni migracijah, ki so navadno zelo močne.

Dnevne migracije so značilne tudi za nacionalno mešano ozemlje Prekmurja, ker so vasi v glavnem agrarne in se člani družine vozijo vsak dan na delo v Turnišče, Lendavo in Mursko Soboto.

Ě Dobrovniku, kjer smo ta pojav raziskovali, je skupno 172 oseb zaposlenih v nekmečkih poklicih. Od teh kar 117 oseb dnevno migrira v Turnišče, Lendavo in Mursko Soboto, to je še enkrat toliko kot jih je zaposlenih v Dobrovniku samem (55), izven kmetijstva seveda. Večina - skoraj $\frac{3}{4}$ (72) - se vozi v Mursko Soboto.

Pri dnevni migraciji število moških v vseh primerih prevladuje, ker so ženske še v veliki meri vezane na gospodinjstvo.

DNEVNI MIGRANTI PO POKLICNI STRUKTURI

Poklic	Turnišče		Lendava		M.Sobota		Dobrovnik	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
NKV	4	5	13	3	27	15	25	10
	50 %	100 %	44,8 %	100 %	61,4 %	53,5 %	62,5 %	66,6 %
KV	4	-	13	-	15	11	12	5
	50 %	-	44,8 %	-	34 %	39,2 %	30 %	33,3 %
VKV	-	-	2	-	1	-	-	-
	-	-	6,8 %	-	2,2 %	-	-	-
Sred.ali viš.isob.	-	-	1	-	1	2	3	-
	-	-	3,5 %	-	2,2 %	7 %	7,5 %	-
Skupaj	8	5	29	3	44	28	40	15

Pokazalo pa se je tudi, da ženske iz Dobrovnika migrirajo v glavnem v Mursko Soboto (28) in le nekaj v Turnišče (5) in Lendavo (3). Približno polovica jih je tam zaposlenih kot NKV delavke, 39,2 % kot KV in 7 % ima srednje ali višjo izobrazbo. Razporeditev kvalifikacij moških delojemalcev iz Dobrovnika v Murski Soboti je približno enaka; 61,4% (27) NKV delavcev, 34 % (15) KV, 1 VKV in 1 s srednje oziroma višjo izobrazbo. V Lendavi pa je kvalifikacija moških delojemalcev - migrantov iz Dobrovnika znatno večja kot kvalifikacija žensk, kar 44,8 % (13) je KV in 6,8 % VKV (ženske so vse NKV). To pa je gotovo pogojeno od velike razlike v številu.

Na delovna mesta se migrantje vozijo večinoma s javnimi prometnimi sredstvi; le nekateri s privatnimi avtomobili.

Poleg dnevnih migracij pa opazimo v Dobrovniku tudi splošne migracije, točneje: doselitve in odselitve. Za boljše razumevanje tega problema smo narisali dva grafikona, ki naj pokažeta glavne tendence v zvezi s priseljevanjem in odseljevanjem, in sicer v času od 1. 1971 do 1. 1977. Ob študiju grafikonov se na prvi pogled sicer zdi, da gre za

ogromna števila, a ne smemo se pustiti varati od videza. Vzeli smo namreč - zaradi boljše preglednosti - razmeroma veliko merilo (1 oseba je 1 cm) in tako so stolpci postali veliki, čeprav absolutno število priselitev oziroma odselitev na leto v nobenem primeru ne znaša več kot 30 oseb. Toliko za pojasnilo, da ne bi prišlo do napačnih predstav.

Leta 1971 je bilo število odselitev in priselitev približno enako (17/16), v letu 1972 pa se je še enkrat toliko oseb odselilo kot priselilo. V naslednjih treh letih je prevladovalo število odselitev, posebno močno v letih 1973 in 1974, ko se je vsako leto kar 11 oseb več vrnilo v Dobrovnik kot se izselilo iz njega. Skupno se je leta 1973 in 1974 priselilo 50 oseb, izselilo pa 28 oseb.

Kakor se vidi so se odselitve kljub priselitvam ves čas nadaljevale in dosegle višek 1976, ko je 27 oseb zapustilo Dobrovnik; zdaj število odselitev spet pada, pada pa tudi število priselitev in to močneje kot število odselitev. Od 1976 leta naprej odselitve spet prevladujejo in to relativno močno.

Odhajanje v tujino po letu 1971 ni več zaslediti, nasprotno leta 1974 se začne že vračanje iz tujine v domači kraj. Gotovo je k temu pripomogla v veliki meri tovarna čevljev Planika v Turnišču (trenutno zaposluje 500 oseb), ki so jo odprli leta 1972. Poleg tega so se izboljšali pogoji zato, da se najde zaposlitev v bližnji ali daljni okolici Dobrovnika, to je v Prekmurju samem ali pa v ostalih predelih Slovenije. Isti pojavi so povzročili tudi vrh priselitev leta 1974 in leta 1973.

Grafikona pa kažeta tudi kam so se ljudje odselili oziroma iz katerih krajev so se priselili v Dobrovnik. Če pogledamo odselitve v zadnjih desetih letih, je opaziti sledeče: iz Dobrovnika se ljudje odseljujejo predvsem v Mursko Soboto in Lendavo, v druge vasi narodnostno mešanega ozemlja in v Prekmurje, pa tudi v ostalo Slovenijo in poleg tega še v druge republike Jugoslavije. Tudi priseljujejo se v glavnem iz istih področij. Zanimivo je, da Prekmurce že od nekaj

najdemo raztresene po vsej Sloveniji in tudi v sosednjih republikah, na primer kot mizarje ali druge obrtnike; in lahko se reče, da jim je selitev že v krvi.

Pri selitvah na področju narodnostno mešanega ozemlja oziroma celega Prekmurja gre v glavnem za selitev iz ene vasi v drugo, včasih niti ne tako daleč. Vzroki zato so različni; v glavnem se selijo zaradi poroke, nakupa zemljišča oziroma hiše in pa zaradi zaposlitve.

Kar se

Kar se tiče starosti je opaziti, da pri odselitvi zdaleč prevladuje starostna skupina 20 - 30 let, a tudi starostna skupina 30 - 40 let je še vidno zastopana. S starostjo pod 20 let se navadno le malokdo odseli, enako po 40 letu starosti.

Mnogi od odseljencev imajo samo osnovnošolsko izobrazbo - ti so zaposleni potem kot tovarniški delavci oziroma delavke, natakariji oziroma natakarice, šoferji, čistilke, gospodinjske pomočnice ipd. Kdor se je izučil kakega poklica, tisti poklic - če je le možno - izvršuje tudi v kraju, kamor se je priselil; isto velja za učitelje, vzgojitelje in tehnike.

Ljudje se odselijo ali samo začasno ali za vselej. Pogosto je opaziti naslednji pojav: V Dobrovniku prevladujejo kmečke in mešane delavsko kmečke družine. Pri poslednjih je navadno tako, da delajo starši še doma v kmetijstvu, otroci pa so zaposleni in odhajajo vsak dan na delo. Ko se zvečer vrnejo domov, le malokateri pomagajo na polju in v mnogih družinah ni nobenega, ki bi bil pripravljen nadaljevati s kmetovanjem. Ko stari obnemorejo, se kmetijstvo neha, mlada družina pa se za stalno odseli iz Dobrovnika, in sicer v okolico Lendave ali Murske Sobote, da bi imeli bližje na svoja delovna mesta. Navadno si tam zgradijo tudi novo hišo in se ne vrnejo več v Dobrovnik.

ODSELITVE iz Dobrovnika v naslednja naselja

1971

Murska Sobota	6
Hrastnik	1
Rakičan	1
Šmarješke toplice	1
Gornja Radgona	1
Dornava	1
Darda kot Osjeka	1
Čakovec	2
Renkovci	3

1972

Murska Sobota	2
Dolga vas	4
Lendava	8
Brežice	1
Ivančna gorica	1

1973

Gornja Bistrica	4
Lendava	3
Murska Sobota	1
Ljubljana	1

1974

Rače	1
Lendava	2
Murska Sobota	1
Gornja Bistrica	1
Radmožanci	1
Piran	1
Bogojna	1
Radeče	1
Gornjih	1
Lendava	1
Dolga vas	3
Murska Sobota	1
Brežice	2
Podplat	1
Strehovci	1

1975

Škofja Loka	2
Lendava	1
Moravci	1
Brežice	1
Maribor	2
Murska Sobota	1
Lukanci	1
Grosuplje	2
Pincfe Marof	1
Štore	1

1976

Zagreb	1
Bečej	1
Lendava	4
Veščice	3
Moravci	1
Videm pri Ptuj	1
Murska Sobota	5
Šalovci	1
Filovci	6
Ljubljana	2
Tetovo	2

1977

Murska Sobota	1
Puzanci	1
Subotica	1
Mursko Središče	1
Maribor	3
Ivanci	3
Nova Gorica	1
Velenje	1
Ljubljana	4
Ženavle	1
Domžale	1
Petišovci	1

PRISELITVE v Dobrovnik iz naslednjih naselij

1971

Osijek	1	Ljendava	2
Renkovci	1	Kobilje	2
Ljubljana	1	Banfi-čakovec	1
Murska Sobota	10	Garašnica-Zagreb	1
Varaždin	1	Borejci	1
Kočevje	1		
Čakovec	1		

1972

Gornja Bistrica	5	Hrastje	1
Murska Sobota	1	Strehovci	3
Umetiči-Bosna	1	Čentiba	1
Krog	1	Avstrija	1
		Veščica	1

1973

Nedelica	1	Ljubljana	1
Bukovnica	1	Avstralija	1
Lendavske gorice	2	Mursko Središče	1
Petišovci	2	Murska Sobota	1
Čaniču -Tuzla	1		
Strehovci	4		
Murska Sobota	5		
Hrastovci	1		
Zagreb	3		

1974

Maribor	7		
Avstralija	3		
Ljubljana	2		
Laško	2		
Gerlinci	1		
Gaberje	1		
Filovci	2		
Novi-grad	1		
Dolga vas ,	3		
Amerika	1		

1975

Beltinci	4
Hrastje	1
Strehovci	3
Čentiba	1
Avstrija	1
Veščica	1
Ljubljana	1
Avstralija	1
Mursko Središče	1
Murska Sobota	1

1976

Genterovci	1
Radmožanci	1
Gederovci	1
Nedelica	5
Bled	1
Ljubljana	3
Lastomerci	1
Gornji Lakoš	1
Kamovci	1

1977

Turnišče	1
Filovci	1
Murska Sobota	1

Opažati pa je tudi obraten pojav, to je da se posamezniki ali cele družine vrnejo ali na novo priselijo v Dobrovnik. Vzroki za priselitve so približno isti, kot za odselitve, torej: zaposlitev v Dobrovniku samem (npr.: učitelji, vzgojitelji), zaposlitev v neposredni okolici, in sicer tako, da se lahko vsak dan vračajo iz dela domov, privatni razlogi, poroke, nakup zemlje oziroma hiše; zraven pa še pride vračanje iz tujine in sicer zaradi tega, ker je postalamožna zaposlitev v Dobrovniku samem ali v bližnji okolici.

POVZETEK

Raziskovali smo dnevne migracije prebivalcev Dobrovnika, odseljevanje in priseljevanje za obdobje 1971 - 1977. Pri tem se je pokazalo, da iz Dobrovnika dnevno migrira še enkrat toliko oseb v Turnišče, Lendavo in Mursko Soboto, kot jih je zaposlenih v vasi sami v nekmečkih poklicih. V glavnem so migranti nekvalificirani in kvalificirani delavci. Večina se vozi v Mursko Soboto, predvsem ženske.

Ljudje iz Dobrovnika se selijo v sosednje vasi, v druge kraje Slovenije in celo v ostale republike Jugoslavije: tudi priseljujejo se v glavnem iz istih področij. Odhajanje v tujino po letu 1971 ni več zaslediti, nasprotno: nekatere osebe se celo vračajo iz tujine domov, ker so zdaj boljše možnosti zaposlitve v okolici Dobrovnika, na primer tovarna PLANIKA Turnišče. Vzroki za selitve so privatne zadeve, poroke, nakup hiš ali zemljišč in zaposlitev.

8.) Problemi zdomstva v Dobrovniku

Člani skupine: Gradišek Barbara, Gimnazija, Kamnik
Sekereš Laslo, Srednja medicinska šola,
Murska Sobota

M i g r a c i j e v P o m u r j u

Prve začetke sezonskih migracij prekmurskega prebivalstva zasledimo že v zadnjih desetletjih 19. stoletja. Po letu 1848 je kmet postal svoboden in svobodno razpolagal s svojo zemljo in časom. Rešil se je tlake, s tem je bila sproščena prosta delovna moč. Kmeta sta k sezonskemu delu silila odplačevanje in davčna obveznost.

V naslednjih desetletjih je prebivalstvo močno naraščalo. Madžarski veleposestniki so začeli gojiti stadkorno peso. Pri tem so zaposlovali tudi prekmurske delavce; na delo so zahajali moški, precej pa tudi ženske in otroci. V tej obliki so se prekmurski sezonci zaposlovali vse do prve svetovne vojne. Zaslužek, ki so ga prinašali iz tujine, je le neznatno učinkoval na gospodarski razvoj domače pokrajine. Delo na tujem so iskali le tisti, ki se na domači kmetiji niso mogli preživljati.

Po prvi svetovni vojni se je odhod na Madžarsko vedno bolj krčil, delavci so odhajali v Francijo in Nemčijo, kjer je bil zaslužek večji. Po letu 1960, ko je bil uveden maloobmejni promet med Jugoslavijo in Avstrijo, je pomurska delovna sila iz maloobmejnega pasu množično odhajala na priložnostno zaposlitev v Avstrijo. Sezonci z maloobmejno dovolilnico se zaposlujejo v neposredni okolici, največkrat pri kmečkih in gradbenih delih. Občasno zaposleni pri delodajalcih v Avstriji niso niti prijavljeni niti zdravstveno in socialno zavarovani in zato so najbolj izkoriščena delovna sila. Sezonci, ki odhajajo s potnimi listi, se zaposlujejo v notranjosti Avstrije in Nemčije za daljše obdobje. Opravljajo

različna dela, prevladujejo pa tista, ki so vezana na poletno sezono, to je kmetijstvo in gradbeništvo.

M i g r a c i j s k i p r o b l e m D o b r o v n i k a

V naših raziskavah smo obdelali zaposlovanje delovne sile iz Dobrovnika v tujini. Dobrovnik leži na narodnostno mešanem območju, na meji z Madžarsko. Glavni vzroki zdomstva so notranji, to je pomanjkanje delovnih mest na obmejnem območju. Dobrovnik z okolico je pretežno agrarno območje, kjer kmetijstvo preživlja večino prebivalcev. Pri razdrobljeni zemljiški posesti in šibki stopnji mehanizacije pa daje kmetijstvo skromnejši zaslužek. Nekmečkih delovnih mest je v Dobrovniku malo, delavci se zaposlujejo v Turnišču, Lendavi in Murški Soboti. Zato so si delavci začeli iskati zaposlitev v industrijskih središčih Avstrije, bolj razvitih deželah zahodne Evrope in v Avstraliji.

D r ž a v e , k j e r d e l a j o s e z o n s k o z a p o s l e n i i z v a s i D o b r o v n i k (1977)

Zdomci iz Dobrovnika se najštevišneje zaposlujejo v Avstriji (42,8 %) od 68, sledi ji Nemčija (39,3 %) v Avstraliji in ostalih deželah pa 17,8 %. Podobna slika velja tudi za druge pomurske občine

V zadnjem času se je odhajanje v tujino zmanjšalo, največ delavcev je zaposlenih v tujini 3-5 let, sledijo jim tisti, ki so zdoma 6-10 let, nato pa število delavcev dalj časa zaposlenih v tujini upada. Začasno zaposleni v tujini najpogosteje ostanejo zdoma 1-5 let. Procent teh znaša 67,8 % in 32,1 % tistih, ki so v tujini zaposleni nad 5 let.

Starostna piramida zdomcev

Več kot dve tretjini zdomcev je starih od 20 v 35 let. Ker so to najbolj produktivna leta v človekovem življenju, lahko rečemo, da naše gospodarstvo zgublja najbolj učinkovite delavce. Poleg njih je največ zdomcev starih od 35 - 50 let, manj je starejših od 50 let, zelo malo pa mlajših od 20 let.

Kvalifikacijska struktura zdomcev

Dobrovnik sodi med naselja, ki imajo slabo kvalifikacijsko strukturo. Največ je nekvalificiranih delavcev (moški 62,5 %, ženske 66,6 %), tretjina je kvalificiranih (moški 30 %, ženske 33,3 %) s srednjo in visoko izobrazbo pa je le 7,5 % vseh delavcev.

Podobno sliko zasledimo pri zdomcih, kjer je 82,14 % nekvalificiranih, kvalificiranih je 10,9 % in visoko kvalificiranih 7,14 %. V tujini je zaposlenih manj žensk, ki imajo slabšo kvalifikacijo.

ZAPOSLENI V TUJINI

Starost	K v a l i f i k a c i j a									Srednja visoka
	NKV		KV			VKV				
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	Ž	
do 20 let	1 6,20%	-	1 3,80%	-	-	-	-	-	-	
20-35 let	7 43,60%	13 76,40%	17 65,30%	7 10%	-	-	-	1 50%	-	
35-50 let	3 18,70%	4 23,50%	5 19,20%	-	-	-	-	1 50%	-	
nad 50 let	5 31,20%	-	4 15,30%	-	-	-	-	-	-	
Skupaj	16 100%	17 100%	26 100%	7 100%	-	-	-	2 100%	-	

U p o r a b a d e n a r j a d e l a v c e v n a z a č a s n e m d e l u v t u j i n i

Zaposlovanje v tujini poraja tudi negativne posledice. Naši zdomci zaslužijo v tujini sredstva, ki jih usmerjajo predvsem v osebno potrošnjo. Pripomorejo k rasti socialnih razlik. V anketi smo ugotovili, da večina namenja denar za popravila in izgradnjo hiš, za nakup avtomobila, manj pa za pomoč domačim.

Delavci v tujini so zainteresirani za vrnitev domov, če bi jim priskrbeli ustrezno delovno mesto v okolici domačega kraja.

UPORABA DENARJA DELAVCEV NA ZAČASNEM DELU V TUJINI

za nakup avtomobila	3	4
za nakup kmet.mehanizacije	2	
za popravilo ali izgradnjo hiše		36
za odpiranje obrti	-	
vloži v banko		2
za pomoč domačim		1

Večina negativnih posledic, ki jih prinaša zdomstvo, gre v škodo svojcev in občine, ki mora zanj žrtvovati precej sredstev. Resnica je, da imajo od dela zdomcev največ koristi tuji delodajalci in tuje gospodarstvo. Zaposlovanje v tujini zato ne more biti dolgoročna rešitev vseh problemov nerazvitih območij. Te moramo rešiti predvsem na domačih tleh.

LITERATURA:

1. Olas Ludvik, Vpliv migracij na socialni razvoj Prekmurja, Geografski simpozij o Severovzhodni Sloveniji, Maribor 1972, str. 52-59
2. Bračič Vladimir, Problem obmejnih področij Slovenije - Obmejna območja v severozahodni Sloveniji, Ljubljana 1976

POVZETEK

V naših raziskavah smo obdelali zaposlovanje delovne sile iz Dobrovnika v tujino. Glavni vzroki zdomstva so notranji, to je pomanjkanje delovnih mest. Dobrovnik z okolico je pretežno agrarno območje, kjer daje kmetijstvoskromnejši zaslužek. Nekmečkih delovnih mest je malo, zato so si delavci začeli iskati zaposlitev v industrijskih središčih Avstrije, bolj razvitih deželah zahodne Evrope in v Avstraliji.

Najštevilnejši so zdomci v Avstriji, sledi ji Nemčija. (Začasno zaposleni v tujini najpogosteje ostanejo zdoma 1 - 5 let. Več kot dve tretjini zdomcev je starih 20 - 35 let, manj je starejših od 50 let, zelo malo pa je mlajših od 20 let. Kvalifikacijska struktura zdomcev: 82,14 % je nekvalificiranih, 10,70 % je kvalificiranih in 7,14 % visoko kvalificiranih.

V anketi smo ugotovili, da večina namenja denar zaslužen v tujini za popravila in izgradnjo hiš, za nakup avtomobila, manj pa za pomoč domačim.

9.) Tipi gospodinjstev, število družinskih članov in opremljenost hiš glede na tip gospodinjstev

Člani skupine: Sekereš Robert, Gimnazija Murska Sobota
Požeš Mirjam, Gimnazija Koper

Analiza podatkov števila gospodinjstev med leti 1948, 1953, 1961 in 1971 kaže naslednjo sliko: do leta 1953 število gospodinjstev raste (1948- 329 gosp., 1953 - 351 gosp.), nato pa enakomerno pada (1961 - 337 gosp., 1971 - 324 gosp., 1977 - 304 gosp.). Vzrok za upadanje je izseljevanje prebivalstva (predvsem mladega: 20-35 let) v tujino in druge predele Slovenije. Starostna struktura prebivalstva pa kaže, da je v naselju mnogo starega prebivalstva.

Z našim letošnjim anketiranjem 275 gospodinjstev Dobrovnika smo prišli do naslednjih podatkov o številu članov v družini: vedno bolj se oblikujejo 4 - članske družine, ki jih je tudi največ (59), medtem ko 6,7 in 8 - članske družine, ki so bile v preteklem obdobju značilne na podeželju, upadajo (14 je 7 članskih in 4 je 0 - članskih družin). Število družin z 1, 2, 3 in 5 člani je precej enako. 48 je gospodinjstev z dvema članoma, ki sta večinoma starejša zakonca in se preživljata s kmetijstvom, otroci pa so se že odselili, mnogi celo v tujino. Tudi v eno-članskih gospodinjstvih so starejši ljudje in teh je 40.

Po mnenju vaščanov bi se upadanje števila gospodinjstev in prebivalstva ustavilo z drugačnim poslovanjem zadruga (npr.: z združenjem in podružabljanjem zemljišč) in z večjo industrializacijo samega naselja in ožje okolice Dobrovnika.

Pregled 275 gospodinjstev kaže, da v vasi prevladujejo mešane družine, katerih člani so zapošteni v sekundarnih in terciarnih dejavnostih, obenem pa delajo na svoji kmetiji ali na kmetiji staršev. Z dohodki iz neagrarnih dejavnosti nekoliko modernizirajo kmetijo in si s tem olajšajo obdelavo zemlje po osmih urah dela na delovnih mestih izven doma.

Na drugem mestu so kmečka gospodinjstva, ki jih sestavljajo predvsem starejši člani in pa mladi, ki niso imeli možnosti zaposlitve izven kmetije, vendar pa bi se želeli zaposliti na delovnem mestu v Dobrovniku ali bliže domačemu kraju. Te kmečke družine zato vedno bolj prehajajo v mešane, ker dohodki samo od kmetijstva ne dopuščajo preusmeritve v moderno kmetijstvo.

	število	%
Delavske družine	121	44
Kmečke družine	98	35,5
Mešane družine	56	20,5
S k u p a j	275	100,0

V primerjavi s tema dvema tipoma gospodinjstev je v Dobrovniku delavskih manj, vendar imajo tudi ta gospodinjstva nekaj zemlje: vrt, sadovnjak ali vinograd in pridelujejo izključno zase.

Podatki iz obdelanih anket kažejo, da so v vasi med tipi gospodinjstev boljše opremljena delavska gospodinjstva; med kmečkimi in mešanimi gospodinjstvi pa ni velikih razlik. Npr. od 125 hiš z napeljano vodo v hišo je 68 delavskih, 31 kmečkih in 26 mešanih; od 81 gospodinjstev s kopalnico je 53 delavskih, 16 mešanih in 12 kmečkih; stranišča v hiši ima od 56 hiš 38 delavskih, 6 kmečkih in 12 mešanih gospodinjstev; od 112 hiš s pralnim strojem je 63 delavskih, 24 kmečkih in 25 mešanih gospodinjstev; od 105 gospodinjstev s televizijami je 58 delavskih, 21 kmečkih in 26 mešanih ter od 41 gospodinjstev z avtomobili je 23 delavskih, 4 kmečka in 14 mešanih gospodinjstev. Kmečka in mešana gospodinjstva so slabše opremljena kot delavska predvsem zaradi tega, ker vlagajo višek dohodka v modernizacijo kmetijstva in manj v opremljanje gospodinjstva. Vzrok slabše opremljenosti so tudi stare hiše, ki nimajo pravih prostorov za kopalnico in stranišče, stroški za preureditev pa so visoki.

Opremljenost znotraj tipa gospodinjstva pa kaže, da delavske družine enakomerno vlagajo v opremljenost z vodo, kopalnico, straniščem kot s televizijo, pralnim strojem in avtomobilom. V opremljenosti kmečkih gospodinjstev zavzema največji delež

opremljenost z vodo, najmanj pa avtomobil. Precej vlagajo kmečke družine tudi v nakup pralnih strojev in televizorjev (več kot v kopalnice in stranišča). Mešane družine se po strukturi vlaganja v opremljenost približujejo tipu delavskega gospodinjstva.

OPREMLJENOST HIŠ GLEDE NA TIP DRUŽINE

	L1	2	3	4	5	6	7	8
D	68 54,40%	53 65,30%	38 68,00%	63 56,50%	58 54,00%	23 56,50%	4 36,50%	1 20 %
K	31 24,80%	12 14,80%	6 10,50%	24 21,20%	21 21,00%	4 9,00%	4 36,50%	3 60 %
M	26 20,80%	16 19,70%	12 21,50%	25 22,20%	26 25,00%	14 34,50%	3 27,00%	1 20 %
SKUPAJ	125 100 %	81	56	112	105	41	11	5

LEGENDA

D - DELAVSKE DRUŽINE	1 voda v hiši	5 televizor
K - KMEČKE DRUŽINE	2 kopalnica	6 avtomobil
M - MEŠANE DELAVSKO KMEČKE DRUŽINE	3 stranišče v hiši	7 hladilnik
	4 pralni stroj	8 elekt. štedilnik

POVZETEK

V Dobrovniku je število gospodinjstev do leta 1953 raslo, nato pa enakomerno padalo. Vzrok za upadanje je izseljevanje v tujino in druge predele Slovenije.

V vasi se vedno bolj izoblikujejo 4 - članske družine, 6, 7, in 8 - članske družine pa upadajo (predvsem zaradi zmanjšane zemljiške posesti in zaposlovanja v neagrarnih dejavnostih). V 1 in 2 - članskih gospodinjstvih so predvsem starejši ljudje.

Upadanje števila gospodinjstev bi se po mnenju vaščanov ustavilo z združevanjem in podružabljanjem zemljišč in z industrializacijo Dobrovnika.

Ankete 275 gospodinjstev kažejo, da v vasi prevladujejo mešana gospodinjstva, katerih člani so zaposleni v sekundarnih in terciarnih dejavnostih, obenem pa obdelujejo zemljo. Na drugem mestu so kmečka gospodinjstva, ki vedno bolj prehajajo v mešana; a nekoliko manj je delavskih gospodinjstev.

Podatki iz ankete kažejo, da so v vasi boljše opremljena delavska gospodinjstva; med kmečkimi in mešanimi gospodinjstvi ni velike razlike.

10. Kmetijstvo in izraba tal v katastrski občini Dobrovnik

Člani skupine: Žgur Tomaž, I. Gimnazija, Ljubljana
Pertot Suzi, Znanstveni licej, France
Prešeren, Trst
Nagy Helena, Ekonomska srednja šola,
Murska Sobota

Pri Dobrovniku prehaja Goričko gričevje v nižinsko Pomurje. Naravni pogoji so ugodni za kmetijstvo. Prst je rodovitna, temperaturni in padavinski cikel sovpađa z rastjo kmetijskih kultur. Hitrejši razvoj kmetijstva v smeri modernizacije, mehanizacije in specializacije so ovirale historične, družbeno-gospodarske razmere, ki še danes otežkočajo napredek. Kmetijstvo Pomurja se je v preteklosti razvijalo v posebnih pogojih madžarske fevdalne politike. Kmetje so se po letu 1948 usmerili v žitno poljedelstvo, ki pa se zaradi M Madžarske ni razvilo v takšni meri, kot bi se lahko. Kmetijska gospodarstva so majhna in nesmotrno urejena.

GOSPODINJSTVA PO VELIKOSTI ZEMLJIŠKE POSESTI IN IZVORU DOHODKA

Dobrovnik 1971

Skupno	brez zemlje	do 0,10 ha	0,11- 0,50	0,51- 1,1	2,01- 3,01	3,01- 4,00	4,01- 5,00	5,01- 6,00	6,01- 8,00	8,01- 10,00	10,01- 15,00	15,01 in več
324	45	5	28	35	57	62	38	24	10	15	5	-
100 %	13,89	1,54	8,64	10,80	17,59	19,14	11,73	7,41	3,09	4,63	1,54	
1971	kmeč.		meš.		ne kmeč.		skupaj					
	128		121		75		324					
	39,51		37,35		23,15		100 %					
1961	kmeč.		meš.		ne kmeč.		skupaj					
	203		81		53		337					
	60,24		24,04		15,73		100 %					

Največ gospodarstev lahko uvrstimo v kategorijo 0,5 do 5 ha zemlje. Značilna je drobna parcelacija, najpogostejša je zemljiška razdelitev na proge in delce. Vzrok za to drobljenje moramo iskati v tradicionalnem dednem pravu. V parcelaciji lahko ugotovimo nekatere značilnosti. Najbližja okolica vasi ima razdelitev na delce, ki prehaja v odmikanje^{od} vasi v razdelitev na proge. Obrobne gorice imajo v osnovi drobno razparceliranost. S posodabljanjem pa kmetje združujejo manjše vinograde. Večje sklenjene površine so ob potoku Bukovnica. Ta drobna razparceliranost tudi ovira boljšo in smotrnejšo obdelavo zemlje ter uporabo kmetijskih strojev. Drobno malo posest potrjujejo tudi statistični podatki. Najmočnejše je zastopana kategorija treh do štirih ha, v tej je 62 gospodinjstev ali 19,14 %. Brez zemlje je 45 od 324 gospodinjstev ali 13,89 %, od 1 do 3 ha pa je 92 gospodinjstev. Položaj bi se mogel izboljšati le z združevanjem parcel, kar bo omogočilo uporabo sodobnejših načinov kmetijske obdelave.

IZRABA TAL V KO DOBROVNIK (leta 1977)

	ha	a	m ²	%
njiva	63	02	48	33,4
travnik	609	39	05	31,9
sadovnjak	17	71	39	0,9
vinograd	59	88	73	3,2
vbt	3	99	28	0,2
pašnik	37	11	09	1,9
gozd	448	13	91	23,5
nerodovitno	93	93	12	4,9
S k u p a j	1908	19	05	

Število kmečkega prebivalstva upada . Kmetije zapuščajo zlasti mladi, ki se zaposlujejo v okoliških krajih ali v tujini. Procent prebivalstva, ki se ukvarja izključno z kmetijstvom je od leta 1953 do leta 1977 padel od 81,6 na 34,5 odstotkov. Nasprotno pa se je povečalo število aktivnega prebivalstva v ostalih dejavnostih. Mnogi kmetje so si našli delo v tovarni in tako v popoldanskem času opravljajo še naprej kmečka dela. Nastajajo mešane delavsko-kmečke družine, ki jih je že leta 1971 bilo 37,4 odstotkov. Perspektive kmetovanja niso ugodne.

DRUŽINSKI ČLAN, KI JE PRIPRAVLJEN NADALJEVATI S KMETIJSTVOM

izključno kot kmet	15	8,77 %
po delu izven kmetije	78	45,61 %
ni nobenega	71	41,52 %
razno	7	4,09 %
s k u p a j	171	100,00 %

Z anketo smo ugotovili, da je le 8,7 odstotkov mladih, ki so se še naprej pripravljene ukvarjati s kmetijstvom. Večina anketiranih 45,6 odstotkov namerava obdelovati zemljo ob delu v tovarni. 41,5 odstotkov pa ni pripravljene nadaljevati s kmetijstvom. Tako, če ne bo prišlo do reorganizacije kmetijstva, bo ostalo veliko zemlje neobdelane. S kartiranjem. S kartiranjem smo ugotovili opuščene parcele rodovitne zemlje, kjer travniki zaraščajo njive. Njive se razprostirajo v ravninskem delu Dobrovnika in zavzemajo 33,4 odstotke celotne površine. K.o. Dobrovnika. Kmetovanje je polikulturno, namenjeno domači uporabi. Pridelkov namenjenih trgu je še razmeroma malo. Na njivah pridelujejo še največ koruzo, ki jo uporabljajo kot krmilno rastlino ali pa jo prodajajo zadrugi. Pridelujejo tudi pšenico, krompir manj pa krmilne rastline in nekatera žita. Razmere pred desetimi leti so bile podobne sedanjim, le s to razliko, daje bil obseg proizvodnje manjši. Travniki zavzemajo 31,9 odstotkov površine.

KULTURE

	katere kulture gojijo na njivah letos	katere kulture so go- jili pred desetimi leti
krompir	136	18
koruza	137	17
pšenica	128	20
oves	36	8
detelja	3	1
ječmen	34	6
fižol	2	1
buče	5	1
ajda	5	2
rž	12	10
slad. pesa, repa	5	2

Ozelenjevanje kot proces zaraščanja njiv s travniki, zavzema še večji obseg. Sadovnjakov je malo, le 1,9 odstotka, po večini so to starejši nasadi ob hišah. Vinogradov je 3,2 odstotka. Razprostirajo se na prisojnih terenih gričevja v okolici Dobrovnika. Kmetje jih zadnji čas obnavljajo in uvajajo nove sorte. Gozdovi pokrivajo 23,5 odstotka k.o., ležijo na osojah. Sestoji so listnati ali mešani (hrast, jelša, bukev).

INDEKS ŠTEVILA ŽIVINE

Živina	število živine 1967	število živine 1977	indeks pada štev. živine
Konji	28	15	53,57
MoLI(biki)	77	31	40,25
Krave	303	256	84,48
Teleta	166	116	69,87
Ovce (koze)	15	1	6,66
Prašiči	523	500	95,60
S k u p a j	1112	919	82,64

Živinoreja je pomembna kmetijska dejavnost prebivalcev Dobrovnika. Število glav živine zadnja leta upada. Število krav se je zmanjšalo s 303 leta 1971 na 256 v letošnjem letu, telet pa je padlo s 166 na 116. Najbolj donosna je prašičereja, danes je je 500 glav.

VZROKI SPREMINJANJA ŽIVINE

pomanjkanje delovne sile	51
prenizka cena kmetijskih pridelkov	4
slabo organiziran odkup kmetijskih pridelkov	2
ni možnosti za preusmeritev v moderno kmetijstvo	-
ostalo	51
povečanje števila	19

Glavni kupec je kmetijska zadruga, vendar bi se sodelovanje z zadrugo v prihodnosti lahko še okrepilo. Povečini je sodelovanje omejeno na odkup in prodajo kmetijskih pridelkov. Zadruga odkupi mleko in živino, vendar kmetje niso najbolj zadovoljni s cenami. Kmetje dobijo od zadruga predvsem umetna gnojila, tehničnih uslug pa ni. Kooperantov je malo. Od 120 anketiranih jih le 25 sodeluje v kooperaciji. Kooperacija je usmerjena v pitanje živine in odkup mleka. V prihodnosti kmetje pričakujejo še boljše odnose z zadrugo. Za intenzivnejšo kmetijsko proizvodnjo bo potrebno povečati njivske površine s komasacije in s tem omogočiti uporabo mehanizacije, ki bi lahko nadomestila kmečko delovno silo, tej pa dati tudi primerno znanje, ki bi jim pomagalo pri sodobnejšem kmetovanju.

KAJ DOBITE OD ZADRUGE

Semena	90	tehnične usluge	-
umetna gnojila	101	strok.pospeš.služba	1
živina za pitanje	7	drugo krmilo	3

SODELOVANJE S KMEČKO ZADRUGO

	DA	NE
Ali sodelujete s kmečko zadrugo	104	42

KOPERACIJA	ODKUP	RAZNO
25	73	22

VRSTA KOOPERACIJE

Živina		kmetijski pridelki		
govedo	prašiči	mleko	jajca	žito
41	3	10	2	2

KAJ ODDAJATE ZADRUGI

Živina		kmetijski pridelki		
		mleko	jajca	žito
71		49	4	5

POVZETEK

Dobrovnik ima ugodne pogoje za razvoj kmetijstva, ki pa je še relativno zaostalo, zaradi neugodnih razmer v preteklosti. Kmečka posestva so majhna in razdrobljena, to pa onemogoča

smotrno obdelovanje zemlje z moderno kmetijsko mehanizacijo. Število kmečkega prebivalstva upada. Tudi perspektive kmetovanja niso ugodne. Le malo mladih se namerava ukvarjati s kmetijstvom in še to večinoma le poleg redne zaposlitve. Če ne bi prišlo do ustrezne reorganizacije kmetijstva, bo verjetno ostalo precej zemlje neobdelane. Že sedaj zemljišča niso dovolj izkoriščena. Kljub temu, da število glav živine v zadnjih letih upada, je živinoreja pomembna dejavnost prebivalcev. Sodelovanje kmetov s kmetijsko zadrugo se večinoma omejuje na odkup pridelkov.

11.) Oskrba prebivalcev Dobrovnika

Člani skupine: Lubi Darko, I. Gimnazija, Maribor

Lampichler Marica, Gimnazija za Slovence,

Celovec

Trgovina spada med najbolj značilne storitvene dejavnosti, ker opravlja eno osnovnih oskrbovalnih funkcij. Razporeditev trgovin in dostopnost do posameznih potrošnih središč se je v veliki meri odvisna od reliefa in prometnih zvez. Zaradi velikega deleža agrarnega prebivalstva je trgovinsko omrežje redkejše. Prevladujejo manjše trgovine za osnovno preskrbo prebivalstva, to so t.i. trgovine z mešanim blagom.

Iz obdelanih anket smo spoznali, da kupujejo potrošniki Dobrovnika prehrabene artikle navadno v trgovini, ki je najbližja njihovem domu. Zaradi dnevne migracije delovne sile pa se prebivalci oskrbujejo tudi v krajih zaposlitve. Po vojni se je trgovinska mreža v Prekmurju precej spremenila. Leta 1948 so namreč ukinili trgovine z mešanim blagom, ki so bile skoraj v vsakem večjem naselju. Nadomestile so jih sodobne samopostrežne trgovine, katerim je navadno priključen še manjši bife. Trgovine so razmeroma slabo založene le s tistimi artikli (sadje, zelenjava), katere ljudje pridelujejo doma.

Nasprotno pa ljudje kupujejo obleko, obutev, pohištvo ipd. v sosednjih večjih krajih, Murski Soboti in Lendavi in to zato, ker v Dobrovniku ni trgovine, ki bi bila založena s temi artikli. Precej je oskrbovalni center povezan z dnevno migracijo. Pomembno je to, da v trgovinah v Dobrovniku in Lendavi prodajalci obvladajo oba jezika, madžarščino in slovenščino, tako, da potrošniki lahko pri sporazumevanju uporabljajo lastni jezik.

Prav tako pomembna je obrt, ene izmed osrednjih funkcij, ki veliko pripomore k pomembnosti naselja in sodeluje s svojimi funkcijami pri ustvarjanju njegovega vplivnega območja. Razporeditev posameznih obrtnih panog je v veliki meri vezana na gostoto in razporeditev

prebivalstva, njegove potrebe in kupno moč. Močno pa je odvisna tudi od drugih dejavnikov, kot so: davčna politika in zakonodaja, strokovnost, in poslovni prostor. Potrebo po obrtnih uslugah zadovoljujejo prebivalci Dobrovnika v kraju samem, delno pa še v Murski Soboti in Lendavi. V kraju so naslednje obrtne dejavnosti: kovač, čevljar, krojač, slaščičar, frizer, vendar se pojavljajo potrebe tudi po drugih panogah: avtoprevoznik, avtoklepar. Tako kot povsod v Sloveniji je tudi v Prekmurju prišlo do izumrtja prvotnih obrtnih obratov (lončarstvo, tkalstvo). K temu so med drugim pripomogle manjše potrebe po obrtnih izdelkih, ki so jih zamenjali artikli industrijske proizvodnje. Čevljar, mizar, kolar, mlinar ... so t.i. klasične "tradicionalne" obrti, ki danes počasi odmirajo in izgubljujejo pomen, hkrati pa se pojavljajo do nedavno za podeželje neznane obrtne dejavnosti, kot sta avtoprevoznništvo in avtomehanika. Od zaposlencev obvlada oba jezika nekoliko manjši delež ljudi kot v trgovini. Neugodna je starostna struktura zaposlencev v obrti, saj je kar 76 % zaposlenih starih nad 40 let. Iz tega sledi, da med mladimi ni zadostnega zanimanja za to vrsto poklica. Podatki o izobrazbi pa kažejo, da ni velikih razlik, nikogar ni, ki bi imel več kot poklicno šolo.

Na narodnostno mešanem ozemlju je zdravstvena služba organizirana le, v dveh naseljih, to je v Prosenjakovcih in Dobrovniku. Tu se nahajata zdravstvenipostaji s splošnim zdravnikom in zobozdravnikom ter z lekarno. Celotno Prekmurje pa je vezano na Mursko Soboško bolnišnico. Prednost prebivalcev Dobrovnika je torej, da imajo v vasi lastnega zdravnika, zobozdravnika in veterinarja. Ena glavnih pridobitev prebivalcev Dobrovnika v zadnjem času je novi moderni zdravstveni dom, v katerem je zaposlenih sedem zdravstvenih delavcev, od tega 5 medicinskih sester in dva zdravnika. Oba zdravnika sta slovenske narodnosti, medtem ko je vseh pet medicinskih sester madžarske narodnosti. Čeprav zdravnika ne obvladata madžarskega jezika, se s pacienti madžarske narodnosti dobro sporazumeta, deloma ob pomoči medicinskih sester, ki obvladajo madžarščino, deloma pa v slovenskem jeziku. Velik napredek v nadaljni motorizaciji pokrajine pa pomeni še novozgrajena bencinska črpalka

v Dobrovniku, ki ne pomeni napredek samo za vas, temveč tudi za celotno narodnostno mešano področje. Do nedavnega je bila namreč edina bencinska črpalka na tem ozemlju izven Lendave v Doljnem Lakušu.

OSKRBA PREBIVALCEV DOBROVNIKA

PREHRANA	OBLEKA, OBUTEV	POHIŠTVO GOS. AP.	OBRTNE USL. VETERI.	ZDRAVNIK	
1. 167 (28,64)	7 (1,20)	28 (4,8)	78 (13,38)	140 (24,01)	163(27,96)
2. 2 (0,64)	148 (47,43)	110 (35,26)	9 (2,88)	3 (0,96)	40(12,81)
3. -	60 (46,15)	30 (23,08)	4 (23,08)	3 (2,30)	33(25,38)
4. -	1 (0,45)	-	-	-	1(50)
5. -	6 (2,70)	-	-	-	1(14,28)
6. 169	222	168	91	146	238

LEGENDA

1. DOBROVNIK	4. TURNISČE
2. MURSKA SOBOTA	5. OSTALO (v Nemčiji, Maribor, Ljublj.)
3. LENDAVALA	6. SKUPAJ

POVZETEK

Iz obdelanih anket je razvidno, da kupujejo potrošniki Dobrovnika prehrambene artikle v domačem kraju. Zaradi dnevne migracije pa se prebivalci preskrbujejo tudi v krajih zaposlitve. Nasprotno pa kupujejo obleko, obutev, pohištvo ipd. izključno v Murski Soboti in Lendavi. Potrebo po obrtnih uslugah zadovoljujejo prebivalci v domačem kraju, delno pa še v Murski Soboti in Lendavi.

Na narodnostno mešanem ozemlju je zdravstvena služba organizirana le v dveh naseljih: v Prosenjakovcih in Dobrovniku. Prednost prebivalcev Dobrovnika je torej, da imajo v vasi zdravnika, zobozdravnika in veterinarja. Glavni pridobitvi za prebivalce Dobrovnika v zadnjem času sta zdravstveni dom in bencinska črpalka. Za vse storitvene dejavnosti pa je značilno, da se potrošniki lahko sporazumevajo v materinem jeziku.

13.) Tovarna "Planika", Turnišče kot dejavnik pospeševanja
gospodarskega in socialnega razvoja

Člani skupine: Rusjan Edmond, I. Gimnazija, Ljubljana
Lukan Tea, Gimnazija, Kamnik
Majaron Tanja, I. Gimnazija, Maribor

Tovarna Planika Turnišče je bila zgrajena leta 1972. Pred tem so bile na območju občine Lendava vse tovarne skoncentrirane v Lendavi sami. Glavni namen gradnje tovarne je bil, da se odprejo nova delovna mesta. S tem bi zaustavili izseljevanja in omogočili izseljencem in sezonskim delavcem povratek domov. Dvignil bi se standard prebivalcev in dana bi bila osnovaza nadaljni razvoj gospodarstva. Vendar je treba poudariti, da tovarna Planika Turnišče ni taka, da bi redno poslovala z izgubo in bi jo vzdrževali z republiško podporo, zato da bi rešili socialni položaj delavcev. Tovarna lahko normalno posluje in konkurira drugim. To so dosegli s pravilno izbiro proizvodnih artiklov. Čevljarstvo ima v Turnišču bogato tradicijo od začetka novega veka pa vse do danes. Na to obrt so se naslonili pri gradnji tovarne. Čevljar se namreč brez težav priuči delu v tovarni čevljev. Po drugi stranipa je športna obutev danes na trgu iskano blago in gre dobro v prodajo tako doma kot v tujini. Osebni dohodki delavcev so nižji kakor v industrijsko razvitih predelih. Vendar pa presegajo dohodke od kmetijstva in tudi izdatki delavca so v teh predelih manjši. Zato je zaposlitev v tovarni za tukajšnje prebivalce privlačna in pomeni osnovo za dvig osebnega standarda (adaptacija ali gradnja hiše), boljša notranja opremljenost itd.)

S t r u k t u r a p o s p o l u, s t a r o s t i i n
k v a l i f i k a c i j i

V tovarni po številu prevladujejo ženske, ki jih je 313. Moških je 190. Pomembno je, da je zaposlitev dobila ženska delovna sila,

DELA VCI V TOVARNI PLANIKA - TURNIŠČE PO SPOLU, STAROSTI IN KVALIFIKACIJI

		do 20	21-30	31-40	41-50	nad 50	NKV	KV	SR	NI POD.	skupaj
Gomilice	M	7	7	3	3	0	17	5	0	0	20
	Ž	23	18	6	3	0	33	16	1	0	50
Renkovci	M	1	14	5	1	1	9	12	1	0	22
	Ž	12	16	7	2	0	23	14	0	1	38
Turnišče	M	15	37	27	19	8	51	52	2	0	105
	Ž	36	54	39	14	4	104	41	1	1	147/252
Nedelica	M	2	5	1	2	0	5	3	2	0	10
	Ž	12	12	3	1	1	18	11	0	0	29
Trnje	M	0	2	0	0	0	2	0	0	0	2
	Ž	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Črenšovci	M	0	2	0	0	0	2	0	0	0	2
	Ž	1	1	6	0	0	6	2	0	0	8
Vel. Polana	M	1	0	1	1	0	1	2	0	0	3
	Ž	2	0	0	0	0	0	2	0	0	2
Lipa	M	1	1	1	0	0	2	1	0	0	3
	Ž	3	5	0	0	0	6	2	0	0	8
Žitkovci	M	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Ž	2	1	0	0	0	1	2	0	0	3
Dobrovnik	M	0	4	5	1	1	9	2	0	0	11
	Ž	1	2	4	0	1	8	0	0	0	8
Genterovci	M	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1
	Ž	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Strehovci	M	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1
	Ž	0	0	1	0	0	1	0	0	0	1

DELAVCI V TOVARNI PLANIKA - TURNIŠČE PO SPOLU, STAROSTI IN KVALIFIKACIJI

		do 20	21-30	31-40	41-50	nad 50	NKV	KV	SR	NI POD.	skupaj
Filovci	M	0	0	1	0	1	1	1	0	0	2
	Ž	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Brezovica	M	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1
	Ž	9	2	0	0	0	6	5	0	0	11
Lend.gorice	M	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Ž	0	1	0	0	0	0	1	0	0	1
Žiški	M	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Ž	0	0	1	0	0	1	0	0	0	1
Lendava	M	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Ž	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Odranci	M	0	2	0	1	0	3	0	0	0	3
	Ž	2	1	0	0	0	2	1	0	0	3
Mal.Polana	M	0	0	1	0	0	0	1	0	0	1
	Ž	0	0	1	0	0	1	0	0	0	1
Beltinvi	M	0	0	0	0	1	0	1	0	0	1
	Ž	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Melinci	M	0	1	0	0	0	0	1	0	0	1
	Ž	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dolga vas	M	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Ž	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1
SKUPAJ	M	28	76	45	29	12	103	81	5	0	190
	Ž	106	113	68	20	6	211	99	2	2	313

predvsem mlajša dekleta, ki so včasih množično hodila na začasno delo v Avstrijo. Delavci v tovarni so večinoma mladi: 26,6 % je mlajših od 20 let, 37,6 % je v starostni skupini od 21 - 30 let. Večina zaposlenih je torej v najbolj produktivnih letih. Manj je starejših: 22,5 % je starih od 31 - 40 let, 9,7 % od 41 - 50 let in 3,6 % nad 50 let. Kvalifikacijska struktura delavcev je nizka, vendar zaenkrat še zadošča. Kar 62,4 % delavcev je nekvalificiranih, kvalificiranih je 35,7 %, le 1,4 % pa ima srednjo, višjo ali visoko izobrazbo.

Vodstvo tovarne se zaveda, da se mora kvalifikacijska struktura izboljšati, če se želi tovarna razvijati in posodobiti tehnologijo. Tako so že leta 1973, leto po zgraditvi tovarne odprli STČŠ (Srednja tehnična čevljarska šola), s katero bodo zadostili potrebam po strokovnih kadrih.

S r e d n j a t e h n i č n a č e v l j a r s k a š o l a (S T Č Š)

Letos je prva generacija, t.j. 15 učencev (5 deklet in 10 fantov) v starosti od 20 do 32 let zaključila 4. letnik in doseglo kvalifikacijo. Po končanem štiriletnem študiju učenci lahko ostanejo v tovarni ali pa se izobražujejo še naprej na višji in visoki šoli. Anketirali smo jih in dobili precej zanimivih podatkov. Šolo obiskuje 9 učencev iz Turnišča, trije iz Nedelice in trije iz Renkovcev. Če pogledamo socialno strukturo, vidimo, da kar 12 učencev izhaja iz kmečkih družin, dva sta iz delavsko-kmečke in eden iz delavske družine. Večina jih ob delu in študiju pomaga še doma na kmetiji, kar dokazuje, da so marljivi in prizadevni. Na vprašanje, kaj jim je omogočilo šolanje, so odgovarjali precej različno, vendar jih je precej odgovorilo, da se jim je povečala samozavest in samostojnost na delovnem mestu. Ker so dosegli zadovoljivo kvalifikacijo, in izboljšanje osebnega standarda, so z delom zadovoljni in jih večina namerava še nadalje ostati v tej tovarni. Glede na to, da je

tovarn na področju Pomurja malo in da je ljudi v tujini še vedno veliko, so STČS sprejeli z odprtimi rokami in v prihodnjih letih ne bi smela več samevati med tovrstnimi šolami. Zavedeti se moramo, da si ljudje, ki dosežejo kvalifikacije in dobe tudi primerno zaposlitev v domačem kraju, navadno ne žele več oditi v tujino. V Turnišču in bližnjih krajih Renkovcih in Nedelici se^{je} po zaslugi STČS delež zaposlenih s srednjo izobrazbo dvignil, poleg tega pa je v teh krajih tudi večji delež kvalificirane delovne sile v primerjavi z nekoličk bolj oddaljenimi kraji: Dobrovnikom, Gomilico, Lipo, Odranci in Črenšovci, iz katerih tudi nihče ni obiskoval te šole. Zaradi pomanjkanja strokovnega kadra so morali pritegniti posamezne strokovnjake iz bolj oddaljenih krajev: Žitkovci, Genterovci, Lendava, Lendavske gorice in Velika Polana.

Delavci, ki so se vrnili z začasnega dela v tujini

Drugi veliki pomen tovarne je v tem, da je pritegnila precej zdomcev, ki so bili na začasnem delu v tujini. V občinah Lendava in Murska Sobota je odseljevanje na začasno delo v tujino izredno mučno. Leta 1969 je prišlo na 1000 prebivalcev 50-60 zdomcev, kar je trikrat več kot v občinah Ptuj, Gornja Radgona, Dravograd in Jesenice, ki so glede migracije na tretjem mestu. Glavni razlogi za odhajanje v tujino, so materialni. V anketi, ki smo jo izvedli med delavci, ki so bili na začasnem delu v tujini, sedaj pa delajo v tovarni Planika Turnišče, smo izvedeli, da glavni razlog za odhajanje ni nezadovoljstvo s prejšnjim delovnim mestom, ampak to, da delovnega mesta doma sploh niso mogli dobiti. Tudi pri vzrokih za vrnitev navaja 65 % anketiranih ureditev delovnega mesta pred osebnimi razlogi, kot so življenje z družino, domotžje, naveličanost ipd. V tovarni Planika Turnišče je 50 delavcev, ki so bili na začasnem delu v tujini. To je 10 % vseh zaposlenih v tej tovarni. Za reprezentativni vzorec smo jih anketirali 28. Večinoma so odhajali nekvalificirani delavci, ki so se tudi vračali brez kvalifikacije. Teh je kar 82 %, le 5 delavcev (18 %) se je vrnilo s kvalifikacijo. Od teh petih se je samo eden kvalificiral v tujini, ostali štirje pa so že odšli s

kvalifikacije. Zanimiva je tudi struktura zdomcev po narodnosti: v tovarni dela 19 moških in že med 28 anketiranimi povratniki jih je bilo 6, kar 6 od 19 Madžarov, ki so zaposleni v tej tovarni, jih je bilo na začasnem delu v tujini. Za ohranitev madžarske narodnosti, je zelo pomembno, da tudi oni dobijo zaposlitev doma. Zavedati se moramo, da odhajajo delat na tuje predvsem mladi ljudje. Njihova povprečna starost ob vrnitvi je 32 let, torej so v tovarnah Nemčije in Avstrije prav v letih, ko je človekovo delo najbolj produktivno. Razveseljivo je, da so delavci, ki so se vrnili z začasnega dela v tujini, udeleženi pri delu v samoupravnih organih. Pri tem delu sodelujejo štirje. Razmerja med številom sodelujočih povratnikov proti številu vseh članov v samoupravnih organih znaša torej približno enako razmerje med številom povratnikov in številom vseh zaposlenih v tovarni.

P o l o ž a j m a d ž a r s k i h d e l a v c e v v t o v a r n i

Čeprav Turnišče ne spada več na dvojezično ozemlje, pa ima tovarna velik pomen tudi za madžarsko narodnost. Zavedati se je namreč treba, da je za ohranitev in enakopraven položaj narodnosti njena ustrezna gospodarska struktura prav tako pomembna kot politične pravice, šolstvo, dvojezični napisi itd. 4 % zaposlenih v tovarni Planika Turnišče je Madžarov (20 od 503). Z zadovoljstvom smo ugotovili dobre odnose med slovenskimi in madžarskimi delavci. V organih samoupravljanja so madžari zastopani enakopravno, saj v njih sodeluje vsak peti Madžar in vsak 6. Slovenec. Razveseljivo je, da je med povratniki z dela v tujini, ki so se zaposlili v tovarni Planika Turnišče poleg Slovencev tudi precej Madžarov. Slovenci, zaposleni v tovarni Planika Turnišče govorijo doma, v vasi, na poti na delo in v tovarni skoraj izključno slovensko. Madžari govorijo doma, v vasi in na poti na delo večinoma madžarsko, nekateri govorijo oba jezika, manjšina pa govori slovensko. V tovarni pa govorijo Madžari slovensko, le nekaj jih govori oba jezika.

POVZETEK

V tovarni prevladujejo ženske, ki jih je 313, moških pa je 190. Pomembno je, da je zaposlitev dobila ženska delovna sila, ki je prej množično odhajala v Avstrijo. Delavci v tovarni so večinoma mladi. Kvalifikacijska struktura je nizka, vendar zaenkrat še za-
došča, kljub temu, da jo morajo izboljšati. Zato so že 1973. leta odprli STČŠ. Šolo obiskuje 15 učencev, od teh jih kar 12 izhaja iz kmečkih družin. Dosegli so zadovoljive kvalifikacije in izboljšanje osebnega standarda. Z delom so zadovoljni in nameravajo ostati v tej tovarni. Glavni razlogi za odhajanje v tujino niso nezadovoljstva z delovnim mestom, ampak to, da delovnega mesta doma sploh niso mogli dobiti. Tudi pri vzrokih za vrnitev navaja 65 % anketiranih ureditev delovnega mesta pred osebnimi razlogi. Večina se odhajali nekvalificirani delavci in so se tudi vračali brez kvalifikacije. Povprečna starost delavca ob vrnitvi je 32 let. Delavci, ki so se vrnil iz začasnega dela v tujini, so udeleženi tudi pri delu v samoupravnih organih. Tovarna ima velik pomen tudi za madžarsko narodnost, za enakopravnost je namreč njena gospodarska struktura prav tako pomembna kot politične pravice, šolstvo, dvojezični napisi, ...

Karte in grafikoni

1. Aktivno prebivalstvo po panogah
(za naselja, ki oddajajo delovno silo v tovarno v Turnišču)
2. Aktivno prebivalstvo po panogah za naselje Dobrovnik
195 - 1977
3. Delavci v tovarni Planika Turnišče po spolu, starosti in
kvalifikaciji
4. Gibanje števila prebivalcev in gospodinjestev 1948 - 1971
5. Izraba tal v k.o. Dobrovnik 1977
6. Kraji zaposlitve prebivalcev Dobrovnika 1977.
7. Nataliteta
8. Mentaliteta
9. Odselitve iz Dobrovnika
10. Opremljenost gospodinjestev v Dobrovniku 1977
11. Opremljenost hiš glede na tip družine
12. Oskrba prebivalcev Dobrovnika 1977
13. Pogovorni jezik v družinah v k.o. Dobrovnik 1977
in najbolj gledane televizijske postaje
14. Prirodni prirastek za Dobrovnik 1977
15. Priselitve v Dobrovnik
16. Prebivalci naselja Dobrovnik po nacionalni strukturi 1961,
1971
17. Prometna povezanost Dobrovnika s avtobusnimi linijami 1977
18. Starost hiš v Dobrovniku 1977
19. Starostna piramida za Dobrovnik 1977
20. Tipi in funkcija hiš v Dobrovniku 1977
21. Učenci STČŠ po spolu, krajevnem izvoru in tipu družine
22. Zaposleni v tujini iz naselja Dobrovnik

K a z a l o :	Str.
I. Uvod	1
II.1) Geografski oris Dobrovnika	4
2) Promet v Prekmurju	7
3) Zgradbena struktura in opremljenost gospodinjstev v Dobrovniku	9
4) Demografski pregled krajevnega urada Dobrovnik	13
5) Prebivalstvo po aktivnosti	19
6) Prebivalstvo po gospodarskih panogah v naseljih območja dnevne migracije delov- ne sile v Turnišče	21
7) Migracije	30
8) Problem zdomstva v Dobrovniku	37
9) Tipi gospodinjstev, število družinskih članov in opremljenost hiš glede na tip gospodinjstev	42
10) Kmetijstvo in izraba tal v katastrski občini Dobrovnik	46
11) Oskrba prebivalcev Dobrovnika	54
12) Funkcioniranje dvojezičnosti	58
13) Tovarna "Planika" Turnišče kot dejav- nik pospeševanja gospodarskega in social- nega razvoja	62
III. Seznam kart in grafikonov	69